

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2020:
Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні:
глобальний, національний та регіональний аспекти»**

XXIII Всеукраїнська науково-практична конференція

ТЕЗИ

Міжнародні відносини та світова політика

Миколаїв, 16–20 листопада 2020 року

Миколаїв – 2020

Могилянські читання – 2020 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти : XXIII Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп. Міжнародні відносини та світова політика, Миколаїв, 16–20 листоп. 2020 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 48 с.

СЕКЦІЯ: Гуманітарні науки

ПІДСЕКЦІЯ: Міжнародні відносини та світова політика

УДК [327: 94] (4+477)

Тригуб О. П.,
д-р іст. наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВЕРЕЛІФ» В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ 1920-х рр.

З кожним роком у вітчизняній історичній науці зростає інтерес до діяльності на теренах України міжнародних філантропічних організацій. Однією з таких організацій є *Всесвітня єврейська конференція допомоги*, що в радянських документах і ранній історіографії отримала назву «*Вереліф*».

Незважаючи на те, що основна увага організації «Вереліф» на радянському просторі була звернена на територію України, як республіки з найбільшим відсотком проживання євреїв та їх компактним розміщенням, в українській історіографії згадка про «Вереліф» обмежується, здебільшого, декількома рядками.

На завершення Першої світової війни найбільш успішною організацією допомоги євреям був «Джойнт», який фінансував і призначав більшу частину допомоги єврейському населенню Центральної та Східної Європи. Однак європейські єврейські лідери – сіоніст Лео Моцкін (1867–1933) та ортодоксальний антисіоніст Натан Бірнбаум (1864–1937) прагнули створити свою філантропічну організацію з розташуванням в Європі. У результаті попередніх переговорів у Парижі було прийнято рішення створити *Всесвітню єврейську конференцію допомоги* (Jewish World Relief Conference). Перше організаційне засідання новоствореної організації пройшло 5–13 серпня 1920 р. у Карлових Варах (нім. Карлсбад).

На конференції було визначено, що її основна увага в Україні буде звернена на допомогу єврейському населенню, що постраждало від погромів. Поштовхом до такого рішення стало враження від виступу на першому ж засіданні представника від України В. Гьомкіна, який

зазначив, що за даними Комітету, який він очолював, в Україні відбулося 568 погромів під час яких було вбито 138 тисяч євреїв. За час громадянського протистояння голодували сотні тисяч, а 130 тисяч сиріт «залишилися без домівок і даху над головою».

Протягом 1921 р. допомога зі сторони «Вереліф» здійснювалася через Єврейський громадський комітет з надання допомоги постраждалим від погромів.

Початок роботи організації в УСРР відноситься до весни 1922 р. у тісній асоціації з Місією Нансена за умов застосування усіх привілеїв та імунітетів, якими користувалися зазначені організації в УСРР. Головною метою роботи «Вереліф» стало надання допомоги дітям і приділення особливої уваги сиротам – жертвам погромів. Загалом в Україні було забезпечено близько 400 дитячих установ харчуванням, одягом і медичною допомогою. Були створені кухні для дітей-сиріт і залишених дітей, де вони отримували «кошерну» їжу й одяг. Обов'язковою частиною кожної кухні була карета швидкої допомоги, де діти отримували належну гігієну та медичне обслуговування. Кухні було організовано у 29 містах і містечках найбільш вражених округів Одеси, Миколаєва, Херсона, Катеринослава, Олександрівська, Тирасполя, Єлисаветграда тощо, а також в єврейських сільськогосподарських колоніях.

Фінансова підтримка благодійницької діяльності «Вереліф» йшла від донорів з усього світу. Євреїв України підтримували єврейські громади з таких далеких країн, як Південноафриканська республіка, Індія (Бомбей), Китай (Харбін), Палестина, Канада, Єгипет, Франція, Італія, Швейцарія, Югославія, Литва, Голландія, Бельгія, Чехословаччина, Польща й інші. Загалом, завдяки їх дотаціям, за підрахунками «Вереліф» було врятовано більше 10 тисяч дітей в УСРР.

Окрім організації й утримання їдалень для дітей, «Вереліф» надавала й інші види допомоги, які у відбудовчий період 1923–1924 рр. стали основними, а саме:

- субсидування та відбудова дитячих будинків (Одеса, Севастополь, Миколаїв та інші);

- розподіл речових посилок: мила, одягу, взуття, халатів, рушників, дитячих речових комплектів;

- підтримка єврейської інтелектуальної еліти (учених, письменників, медиків, митців). Серед інтелігенції розподіляли продуктові посилки й одяг (загалом було роздано декілька тисяч продовольчих посилок і десятки тисяч предметів одягу);

- надання реконструктивної допомоги єврейським сільськогосподарським колоніям (через організацію «ОРТ» розподілялися сільсько-

господарський реманент і сім'яний матеріал); створювалися кооперативні майстерні для столярів, слюсарів, майстрів, селян. Так в Одесі було створена майстерня учнів столярів, у Херсоні – майстерня з виготовлення корзин і майстерня рукоділля;

– медична допомога (розподіл ліків, надання медичної допомоги, облаштування лікарень). Допомога надавалася через Товариство збереження здоров'я євреїв («ТЗС»). За даними доктора Грана на 1 червня 1923 р. мережа «Вереліф» охоплювала 70 медичних закладів у 40 населених пунктах, на яку щомісячно витрачалося 20 тисяч дол. Окрім того утримувалися дитячі санаторії навколо Одеси. Щомісячно медичну допомогу отримувало 18 тисяч дітей;

– організація комітетів для еміграції. «Вереліф» субсидувала місцеві комітети, які допомагали біженцям, знаходячи укриття та надаючи їм їжу й одяг, надаючи їм юридичні консультації й, у більшості випадків, позичаючи їм гроші, необхідні для поїздок до країн міграцій. Для організації міграційних потоків з України у Ковелі (Волинська область) було облаштовано будинок Центрального комітету України для мігрантів.

Не дивлячись на коротку історію Всесвітньої єврейської конференції допомоги «Вереліф», важко недооцінити, чи переоцінити її роль у врятуванні десятків тисяч українських євреїв у голодні 1921–1923 рр. Але однозначним є те, що ретельне вивчення її місця у міжнародній гуманітарній операції в УСРР 1920-х р. ще чекає на свого дослідника.

УДК 327.(73):616-036.2)COVID 19] (043.2)

Шевчук О. В.,

д-р політичних наук, професор,
декан факультету політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ США В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

На сучасному етапі в контексті світових трансформаційних процесів, пов'язаних з глобалізацією, виникненням глобальної взаємозалежності, новими протиріччями політичного і соціально-економічного розвитку, сформувався ряд явищ, який вплинув на переосмислення поняття «безпека». Подібна переоцінка знайшла відображення в тому, що до сфери безпеки стали відносити не лише традиційні, військово-стратегічні питання, але також і нетрадиційні загрози безпеці, перева-

жно невідомі загрози, пов'язані з процесами глобалізації та зростаючої взаємозалежності країн у світовій системі. І проблема зі сфери нетрадиційних загроз, як засвідчує поширення COVID-19, може дестабілізувати всі виміри різнорівневих систем безпеки. У той же час, незважаючи на транснаціональний характер, нетрадиційні загрози, виклики та ризики безпеки, вийшовши за рамки національних держав і сприймаючись як глобальне явище, найбільш чітко простежуються на регіональному рівні, що в свою чергу засвідчує динамізацію процесу регіоналізації.

Як засвідчує процес реалізації зовнішньополітичних стратегій як регіональних центрів сили так і глобального центру сили – США реальністю є адаптація настанов зовнішнього курсу до сучасних світових реалій. Зокрема, врахування наслідків поширення пандемії коронавірусу для національних економік у контексті співставлення із витратами як у економічному вимірі, так і політичному щодо реалізації основних концептів зовнішньополітичного курсу. За твердженням американського дипломата Вільяма Дж. Бернса, який у 2008–2011 рр. обіймав посаду заступника держсекретаря США з політичних питань: «Наслідки пандемії стануть потужною – найсерйознішою з часів холодної війни – перевіркою для американської політики. Якщо керівництво країни зможе реалістично оцінити обстановку і відмовитися від ілюзій, а також врахує помилки останніх трьох десятиліть, у нас є шанс знову зробити зовнішню політику США ефективною і впорядкованою. Такий підхід також необхідний, щоб впоратися з руйнівними наслідками кризи».

Основними загрозами для США стануть: по-перше, цілком реальна можливість посилення авторитарних режимів (РФ, Білорусь, КНДР тощо) в умовах економічної кризи викликаній наслідками протидії коронавірусу і фактично поставленою на «паузу» роботою основних міжнародних інституцій; по-друге, розширення кола учасників провідних міжнародних інституцій інколи носило характер політичного сигналу, що відповідно в умовах глобалізованого світу під час кризи вимагало ефективної реакції з боку інших держав-членів, що в умовах падіння економік є обтяжливим навіть для економічних локомотивів. А це в свою чергу викликало проблеми внутрішнього характеру причому інколи в радикально протестній площині; по-третє, необхідність збереження балансу між пріоритетами внутрішнього розвитку і зовнішньополітичною діяльністю. Зокрема, досягнення загальнонаціонального консенсусу щодо зростання витрат на регіональну і глобальну безпеку в умовах пандемії і паралельно необхідності підтримання життєдіяльності національної медичної системи.

Коронакриза завдала удару по економіці США. Безробіття за півтора місяця (лютий–початок березня) зросло з 3,5 % до 14,7 %, період безперервного зростання, що тривав з 2009 р., закінчився.

Показовим у цьому контексті є результати опитування громадян США. Так, за даними Morning Consult, 42 % респондентів вважають, що Дж. Байден впорався б із коронавірусною кризою краще за Д. Трампа, а 44 % вважають кандидата від демократів лідером, кращим за нинішнього президента. Разом з тим, у питанні відновлення економіки після кризи американці більше довіряють саме Д. Трампу (43 %). Ймовірно, на це впливає той факт, що попри різке зростання рівня безробіття та інші тимчасові економічні труднощі, усе це буде маловідчутним для пересічних американців до листопада (місяця проведення виборів), тим більше за наявності програми додаткових виплат.

Отже, визначальним завданням нової чи «нової старої» адміністрації буде вироблення зовнішньополітичної стратегії яка б поєднувала стратегію на збереження американського лідерства в глобальному вимірі, але не завдавала б відчутних втрат національній економіці в умовах виходу з кризи. А це в свою чергу потребуватиме перегляду змісту союзницьких відносин США у контексті певного перерозподілу зусиль економічного і політичного характеру щодо відповідальності за підтримання безпеки у різних регіонах світу.

УДК 327(73:6)»21»

Богданова Т. Є.,
доцент кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

АФРИКАНСЬКА СТРАТЕГІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА

Зростання інтересу до регіону Суб-Сахарської Африки з боку США спостерігається з кінця ХХ ст. У 2000 р. геополітичні та економічні пріоритети США в Африці були оформлені в прийнятому законі «Про економічне зростання і торгівні можливості в країнах Африки» (*African Growth and Opportunity Act, AGOA*). Даний закон, термін дії якого в червні 2015 р. був продовжений ще на 10 років, є одним з ключових документів, що визначають торгівельно-економічний вектор політики США в регіоні. В рамках реалізації *AGOА* США створили в Африці три центри підтримки конкурентоспроможності американських това-

рів; було засновано спеціальний «Форум торгівельно-економічного співробітництва США з країнами Суб-Сахарської Африки»; Корпоративна рада з питань Африки, розташована у Вашингтоні, координує діяльність приватного американського бізнесу на континенті.

Після 11 вересня 2001 р. Африка набула стратегічного значення для США ще за двома напрямками: боротьби з поширенням тероризму та зростанням конкуренції з боку Китаю за доступ до нафти й інших мінеральних ресурсів. Задля реалізації першого завдання – боротьби з осередками «Аль-Каїди» та її прихильників у Сомалі, Судані та інших країнах Східної Африки – в 2002 р. в Джибуті була створена військова база США в «Кемп-Лемоньєр», на якій розмістилася Об'єднана оперативна група Африканського Рогу. Восени 2008 р. було утворено регіональне командування американських збройних сил АФРИКОМ, завданням якого є «надання допомоги африканським державам і регіональним організаціям у зміцненні їх обороноздатності з метою кращого протистояння загрозам власній безпеці й послаблення загрози інтересам США».

Африканська політика США традиційно спирається в Конгресі на двопартійну підтримку. При Б. Обамі (2009–2017 рр.) були сформульовані чотири основних «стовпи» цієї політики: 1) сприяння можливостям і розвитку; 2) заохочення економічного зростання, торгівлі та капіталовкладень; 3) зміцнення миру й безпеки; 4) зміцнення демократичних інститутів. Цікавим є те, що військовий контингент ЗС США в Африці в роки правління Б. Обами був збільшений, в той час як дипломатичну присутність, навпаки, було скорочено. Президентська директива про стратегію США в Суб-Сахарській Африці від 14 червня 2012 р. тільки підкреслила входження африканського регіону до числа зовнішньополітичних пріоритетів Вашингтону. Вона була спрямована передусім на поглиблення комерційних зв'язків з регіоном і встановлення ефективного партнерства з африканськими країнами для відповіді на найбільш складні виклики безпеки. Стратегія реалізується через такі ключові ініціативи, як «Енергія Африки» / *Power Africa*, «Нагодуй Майбутнє» / *Feed the Future*, «Ініціатива глобального здоров'я» / *Global health initiative* та «Ініціатива молодих африканських лідерів» / *Young African Leaders Initiative*.

Після приходу Д. Трампа до влади в 2017 р. Африка не була визначена серед пріоритетних регіонів політики США. Висувалися завдання скорочення витрат на континенті й установлення жорсткого контролю над процесом міграції, засуджувалася «залученість» США до внутрішніх справ африканських держав. Проте, розриву з минулим не відбулося. Хоча Д. Трамп заявив, що має намір звести до мінімуму програми

надання гуманітарної допомоги країнам Африки й зробити наголос на конкуренцію американського бізнесу з китайським у даному регіоні, чимало програм і механізмів здійснення африканської політики були успішно успадковані новою адміністрацією. У березні 2018 р. тодішній держсекретар Р. Тіллерсон у промові «Відносини США-Африка: новий формат» заявив, що здійснений за президента Дж. Картера (1977–1981 рр.) «безпрецедентний поворот у бік Африки» триває і в майбутні десятиліття лише посилиться.

12 грудня 2018 р. Д. Трамп схвалив «Нову африканську стратегію США», яка наступного дня була викладена у виступі його радника з національної безпеки Дж. Болтона в Вашингтоні у Фонді спадщини (*Heritage Foundation*). Стратегія є «вірною центральної обіцянці виборчої кампанії президента – поставити інтереси американського народу на перше місце як удома, так і за кордоном». Згідно Дж. Болтону, «тривала стабільність, процвітання, незалежність і безпека на африканському континенті відповідають інтересам національної безпеки Сполучених Штатів».

Серед причин зазначаються: 1) «демографічне цунамі» Африки; 2) конкуренція з Китаєм та Росією, які «зловживають відносинами з африканськими державами для зміцнення власної могутності та впливу». Підґрунтям економічної складової нової стратегії має бути «ефективність», суворий відбір бенефіціарів, насамперед, країн – стратегічних партнерів та двосторонні механізми забезпечення американського контролю за витраченими доларами.

На другому місці в стратегії – «протидія радикальному ісламському тероризму і насильницьким конфліктам». Підтверджено курс на сприяння «африканським рішенням африканських проблем», у фокусі якого – надання допомоги державам континенту в створенні збройних сил і органів безпеки, здатних самостійно протидіяти новим викликам, причому не тільки на національному, але й на регіональному рівнях. «Наша мета полягає в тому, щоб країни регіону взяли в свої руки підтримання миру і безпеки» на своїй території. За словами Дж. Болтона, яскравим прикладом величезного потенціалу міжафриканської співпраці в безпековій сфері є діяльність «Сахельської п'ятірки» (*G5S* – Буркіна-Фасо, Мавританія, Малі, Нігер, Чад), «яка прагне сформувати регіональні сили, що зможуть протистояти тероризму, організованій транснаціональній злочинності та торгівлі людьми в Сахелі». Ще однією частиною стратегії стане переоцінка підтримку, яку надає США миротворчим місіям ООН. Цілі військової активності США в Африці відверто сформулював командувач АФРИКОМ генерал Д. Волдхаузер: «Наша залученість, маневри й дії в Африці спрямовані на підвищення впливу США, зміцнення безпеки і забезпечення нам статусу найкра-

щого партнера в питаннях безпеки». Число військовослужбовців США в Африці в 2010 р. складало 3,5 тис., у 2018 г. – 7,2 тис. чол. У 2019 та 2020 рр. адміністрацією Д. Трампа були зроблені заяви про 10 % скорочення контингенту.

Цікаво, що боротьба за демократію і права людини в Африці як пріоритетна для США в новій стратегії виділена не була, однак вона залишається «вищим пріоритетом» Вашингтону, «настільки ж фундаментальним, як дихання».

Пандемія коронавірусу внесла значні корективи в політику як США, так і африканських країн. АФРИКОМ оголосив про зміну формату міжнародних навчань *African Lion 2020*. Що буде далі, покаже час.

УДК 94 (477):327 (477+430) «1926»

Вовчук Л. А.,

канд. іст. наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПІД НАГЛЯДОМ ДПУ: І. ЗАГОРСЬКА – ПРАЦІВНИЦЯ ЯПОНСЬКОГО КОНСУЛЬСТВА В ОДЕСІ (1926 р.)

Відкрите у 1926 р. японське консульство в Одесі одразу опинилося під пильним наглядом радянських спецслужб. Не дивлячись, що на той час Консульство «обслуговували» 11 секретних співробітників: «Васильєв», «Токієць», «Бухгалтер», «Педагог», «Старуха», «Демократ», «Штурман», «Японець», «Артельщик», «Повар», «Мак», які щодня надавали оперативну інформацію, представники ДПУ докладали максимальних зусиль для вербування саме робітників японського консульства, які безпосередньо контактували з консулом чи віце-консулом. І тим самим або володіли відповідною інформацією, або ж могли безперешкодно її надати, не виказавши себе при цьому. Серед таких осіб, які були взяті в «розробку», опинилися кур'єр-охоронець консульства Японії в Одесі М. Цибулько, технічний секретар, громадянин Одеси, Лівшиц і машиністка І. Загорська. До кожного з них був застосований свій метод.

Однак, серйозною «мішенню» стала саме Ірина Загорська, яка була співмешканкою віце-консула японського консульства в Одесі Уемури Шиніче (співробітник японського посольства у Москві). Її підозрювали у здійсненні шпигунської роботи для нього. А їх союз розцінювали як прикриття.

Наразі відомо, що Ірина Антонівна Загорська була родом з м. Варшави. Її матір була французкенкою, а батько – генерал-губернатором. Хоча з її слів він був нотаріусом. Була одруженою з латвійцем. У шлюбі з яким народила сина. Стосунки з Уемуром Шиніче зав'язалися приблизно з 1924 р., коли він перебував у Ризі. Розлучившись з першим чоловіком, І. Загорська слідом за японським віце-консулом переїздить у лютому 1926 р. до Одеси, залишивши 7-річного сина на першого чоловіка. Про це стало відомо з її переписки з ним. У листах перший чоловік неодноразово просив фінансової допомоги. Тому, Ірина періодично висилала йому кошти на утримання сина.

Перший час перебування в Одесі вона зрідка працювала в японському консульстві. Щодня упродовж 2–3 годин друкувала на машинці. Однак, надалі в списку працюючих не значилася. Її перебування в консульстві носило винятково особистий характер, тобто, як співмешканки віце-консула Уемури, у стосунках з яким також народила сина. Тому радянські спецслужби й роблять висновок, що вона використовувалася японським віце-консулом саме в розвідувальних цілях.

Процес вербування цієї жінки мав розпочатися радянськими спец агентами після її повернення з Ростова-на-Дону, куди вона їздила на початку грудня 1926 р. відвідати своїх рідних сестер. Було з'ясовано, що Ірина Загорська здійснила цю поїздку одразу після від'їзду Уемури на Кавказ. Вже будучи у Ростові-на-Дону, вона зустрілася з Уемуром, який після цього одразу поїхав до Константинополя. Подальші спостереження за перебуванням Ірини Антонівни в Ростові показали, що окрім проведення часу зі своїми рідними, участі у різних розважальних заходах, вона разом зі своєю сестрою Марією виїздила з Ростова до Москви, де зустрічалася з керівником японського посольства.

Однак, перебіг подальших подій не дав можливості реалізувати плани ДПУ щодо вербування Загорської. У результаті, було прийняте рішення про відкладення цього процесу «до більш вдалого часу».

У подальшому все ж таки вдалося провести розмову з І. А. Загорською щодо співпраці з ДПУ. Була використана тактика «очорнення». А саме Загорську переконували у негативному ставленні до неї Уемури і японського уряду до його стосунків з нею. Зауважували на наявність інформації, що її другого чоловіка поставили перед вибором: вона чи подальша кар'єра. І врешті він обере роботу, а не її.

Є підстави думати, що японський віце-консул Уемура Шиніче здогадався, що за ним та його дружиною Загорською ведеться сліжка. І тому, терміново прийняв рішення про припинення їх стосунків і виїзд Ірини та його сина з СРСР. Однак, цьому не судилося статися.

Габро І. В.,
канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики,
Соломко М. А.,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ЄС одним з перших почав замислюватися про необхідність вжиття заходів щодо захисту природного середовища, розробку екологічного законодавства і зміцнення міжнародного співробітництва.

На сьогоднішній день ЄС – лідер у розвитку екологічної політики, тому він значно впливає на розвиток, як регіональної, так і світової екологічної дипломатії. Природоохоронна діяльність є одним з пріоритетних напрямів розвитку європейської інтеграції. Держави, які бажають вступити до ЄС, повинні відповідати його екологічним стандартам і запроваджувати ключові принципи екологічного законодавства.

З моменту проведення Стокгольмської конференції в 1972 році за Євросоюзом закріпилася позиція «локомотива» розвитку екологічної дипломатії з наступних причин:

- ЄС є ініціатором підписання багатьох міжнародних екологічних угод;
- країни-члени ЄС заохочують розвиток міжнародного екологічного співробітництва і активно беруть участь в реалізації проектів з охорони навколишнього середовища;
- Євросоюз проводить успішну і ефективну екологічну політику, як на глобальному, так і на регіональному рівнях.

Цікавим прикладом нових форм міжнародного екологічного співробітництва може стати мережа «зеленої» дипломатії Євросоюзу. Сьогодні в роботі мережевих організацій, що володіють широкою системою локальних представництв за кордоном, до якої залучено найрізноманітніші учасники: дипломатичні представництва, органи державної влади, культурні центри, науково-дослідні установи, школи, ліцеї, вищі навчальні заклади, фонди, приділяється особлива велика увага. Мережа «зеленої» дипломатії являє собою гнучкий, неофіційний і інноваційний інструмент, який сприяє подальшій інтеграції екологічних політик європейських країн в міжнародні відносини.

Європейська мережа «зеленої» дипломатії була створена в 2002 році як група або професійне співтовариство експертів, щоб сприяти

підвищенню ефективності європейських екологічних політик і об'єднанню зусиль держав з питань охорони навколишнього середовища. Перша зустріч представників мережі пройшла в Афінах 25 червня 2003 року, під час якої були прийняті План дій і робоча програма. Сьогодні в роботі мережі беруть участь представники 27 європейських держав.

Цілі мережі «зеленої» дипломатії полягають у тому, щоб, використовуючи великі дипломатичні ресурси країн Європейського союзу, спрямувати спільні зусилля на вирішення глобальних проблем людства. Йдеться також про обмін інформацією з актуальних питань охорони навколишнього середовища та активізації міжнародного співпраці для вирішення екологічних проблем.

Мережева «зелена» дипломатія здійснюється через дипломатичні представництва, місії, делегації, а також на індивідуальному рівні. У неї залучені європейські політики і чиновники, здатні впливати на міжнародну громадську думку, співробітники міністерств закордонних справ і дипломатичних представництв. Вона може бути реалізована у формі різних кампаній, заходів та програм, конференцій, симпозіумів, круглих столів. Велике значення приділяється обміну досвідом, поглядами, думками. Ще одним аспектом європейської мережі «зеленої» дипломатії є залучення третіх країн в якості партнерів ЄС для обговорення найбільш нагальних екологічних проблем та їх подальшого рішення: зміна клімату, збереження біорізноманіття, збіднення ґрунту, лісові і водні ресурси, відновлювана енергія. Мережа сприяє створенню нової інтернаціональної екологічної культури і включенню питань сталого розвитку до багатостороннього порядку денного, а також в регулярні двосторонні обговорення.

Отже, ЄС проводить активну екологічну дипломатію. Відзначаючи внесок ЄС в розвиток екологічної дипломатії на міжнародному рівні, можна виокремити наступні сфери, в яких ЄС зробив найбільший вплив: розвиток міжнародного екологічного законодавства, заохочення міждержавного співробітництва в сфері природоохоронної діяльності, а також фінансування розвитку екологічних проєктів та заходів в інших країнах.

Список використаних джерел

1. Боголюбова Н.М., Николаева Ю.В. Феномен «Зеленої дипломатії» : Международный опыт // Ученые записки Российского государственного гидрометеорологического университета. 2014, № 36. С. 189–198.
2. The EU Green Diplomacy Network / European Union: official website. URL : http://www.eeas.europa.eu/environment/gdn/docs/gdn_more_en.pdf.

Габро І. В.,
канд. політ. наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
Центій О. В.,
магістрант,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

СПРОБИ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ В ЛІВІЇ

У першій половині 2015 року Організація Об'єднаних Націй сприяла проведенню ряду переговорів, спрямованих на об'єднання конкуруючих урядів і ворогуючих ополченців Лівії. 16 грудня 2015 року в Оберг-де-Кастілья в Валлетті, Мальті, відбулися зустрічі між конкуруючими урядами під назвою Лівійський мирний процес 16 грудня 2015 року. Зустріч була відкладена на наступний день після того, як представники уряду Тобрук спочатку не з'явилися. Лідер уряду Тріполі Нурі Абусахмен оголосив, що вони «не приймуть іноземного втручання проти волі лівійського народу», в той час як лідер уряду Тобрук Агила Салех Ісса закликав міжнародне співтовариство «дозволити їм сформувати ефективний уряд єдності».

Представники обох урядів також зустрілися з представниками ООН, Італії, США і Росії в конференції в Римі. 17 грудня 2015 делегати обох конкуруючих урядів підписали мирну угоду, хоча в обох фракціях були проти цього. Уряд національної згоди було сформовано в результаті цієї угоди, і його перша зустріч відбулася в Тунісі 2 січня 2016 року.

17 грудня 2017 генерал Халіфа Хафтар оголосив Скіратську угоду недійсною. В Гадамесі була запланована зустріч під назвою «Лівійська національна конференція», що являла собою сплановану зустріч в місті Гадамес для організації виборів та інших компонентів мирного процесу в Лівії. Конференцію було підготовлено протягом 18 місяців протягом 2018–2019 років і планувалося провести 14–16 квітня 2019 року. Вона була перенесена на початку квітня 2019 року в результаті військових дій настання Західної Лівії в 2019 році.

– Лівійська національна конференція координувалася Гасаном Саламі, главою Місії Організації Об'єднаних Націй за підтримки в Лівії (МООНПЛ) протягом 18 місяців 2018–2019 років. Гасан Саламі, запропонував тристоронній мирний план який «вимагатиме консенсусу в СБ ООН і серед держав-членів. План Саламі включає в себе:

- перемир'я між урядом національної злагоди (GNA) і лівійської національної армією (LNA) і пов'язаними з ними ополченнями на Ід аль-Адха, та порад що до заходів зміцнення довіри, такими як обмін ув'язненими, звільнення довільно затриманих в'язнів і обмін останками жертв конфлікту;

- міжнародна зустріч країн, залучених в конфлікт, щоб припинити бойові дії, ввести юридично чинне ембарго на поставки зброї і сприяти дотриманню норм міжнародного права в галузі прав людини;

- лівійська зустріч, аналогічна спочатку запланованій Лівійській національній конференції.

Перемир'я відбулося на Ід аль-Адха (ісламське свято закінчення хаджу). Г. Саламі назвав це «істотним скороченням насильства на основних фронтах в південній частині Тріполі і в інших місцях» з «деякими порушеннями» і тим, що «в цілому, перемир'я зберігалося на час святкування свята». Саламі заявив СБ ООН, що МООНПЛ працює над заохоченням заходів зміцнення довіри і припинення вогню.

Усередині вересня 2019 року в Берліні відбулася підготовча зустріч представників Ліги арабських держав та Європейського Союзу, і ще ряд провідних держав: Німеччини, США, Франції, Великобританії, Італії, Росії, Єгипету, Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ), Туреччини. За словами Мішеля Казинса (співзасновника «Лівійського вісника»), на початку жовтня планувалося, що лівійці не братимуть участі в конференції, а участь Катару, Алжиру і Тунісу залишалося неясним. 8 жовтня Саламі заявив, що всі зацікавлені країни повинні бути запрошені «без будь-яких винятків». 27 жовтня під час візиту міністра закордонних справ Німеччини Хайко Маасу в Зувар для обговорення підготовки до Берлінської конференції Саламі заявив: «Зусилля Берлінської конференції дуже серйозні і підтримуються дуже значними зацікавленими сторонами. Повинен бути комітет, який би доручити стежити за виконанням всіх домовленостей, а цього не вистачало всім попереднім конференціям». Міністр закордонних справ Лівії Мохамед Таха Сіала заявив, що слід домогтися припинення вогню і відступу сил LNA перед початком переговорів. Маас заявив, що мирний процес повинен вестися без іноземного втручання.

Конференція була запланована для винесення рекомендацій, без виконавчих повноважень, з метою не конкурувати з існуючими лівійськими політичними органами, такими як Президентська рада, Палата представників, та Вищою державною радою. Конкретні пропозиції, які повинні з'явитися в результаті конференції, включають методи і дати президентських і парламентських виборів 2019 року. Вони будуть рекомендовані Палаті представників та Вищій державній раді, які бу-

дуть нести відповідальність за їх реалізацію. Однак, Національна конференція була відкладена на початок квітня 2019 року в результаті військових дій, що призвели до наступальної операції Західної Лівії в 2019 році.

Отже, низка спроб мирного врегулювання конфлікту в Лівії не мала успіху. Конфлікт не розв'язано до сьогодні.

Список використаних джерел

1. Remarks of SRSG Ghassan Salamé to the united nations security council on the situation in Libya – 4 september 2019 // unmissions.org. 4 September 2019. URL : <https://unsmil.unmissions.org/remarks-srsg-ghassan-salam%C3%A9-united-nations-security-council-situation-libya-4-september-2019>.
2. Statement by the special representative of the secretary general in Libya, Ghassan Salamé, on the national conference // UN missions: official web-site. URL : <https://unsmil.unmissions.org/statement-special-representative-secretary-general-libya-ghassan-salam%C3%A9-national-conference>.
3. Q&A : What's happening in Libya? // aljazeera.com. 20 july 2019. URL : <https://www.aljazeera.com/news/2017/12/qa-happening-libya-171220114305008.html>.

УДК 327(410)

Звездова О. О.,
канд. політ. наук, старший викладач
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
Каленюк О.,
студент 4 курсу,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

НАСЛІДКИ ВРЕХІТ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Процес виходу Великобританії з ЄС буде тривалим, складним і непередбачуваним. Звичайно для ЄС він матиме більше негативних наслідків ніж для Великобританії. По-перше, головним і найнебезпечнішим наслідком є посилення євроскептицизму. Наприклад активно проти ЄС виступає «Національний фронт» у Франції. На думку багатьох експертів, Врехіт може спричинити ланцюгову реакцію – країни, одна за одною, почнуть покидати Союз. Навіть за оптимістичними прогнозами, такі країни як Італія, почнуть «торгуватися» з владою ЄС, аби отримати преференції.

По-друге, Brexit породжує невизначеність в розвитку ЄС. Європейський центральний банк не може просувати структурні реформи до закінчення процедури виходу Лондона з ЄС. По-третє, вихід Великобританії з ЄС залишає Німеччину головним спонсором всіх кризових явищ в Єврозоні (Великобританія фінансувала близько 30 % антикризових програм в ЄС) [2, с. 25]. Невідомо, чи витримає німецька економіка таке навантаження. Крім того, ЄС позбавляється Лондона, найпотужнішого фінансового центра Європи, який займає лідируючі позиції в світі в галузі торгівлі державними облігаціями (49 %), видачі транскордонних позик (20 %), в управлінні офшорним капіталом (11 %) і на ринку Forex, 43 % обороту якого проходить через Лондонський міжнародний фінансовий центр [3, с. 18]. По-четверте, міграційні процеси посприяють зниженню добробуту європейських країн, збільшиться відсоток населення, що живе за межею бідності. А зростання популярності правих партій спровокує соціальну нестабільність в суспільстві.

Вихід Лондона з Євросоюзу вдарить навіть по такій галузі як рибацтво. У числі іншого зміняться: правила доступу судів Європейського союзу до вод Великобританії; вимоги доступу до портів Сполученого Королівства для судів Європейського союзу; вимоги до імпорту та експорту продукції рибного господарства та аквакультури [4]. Очікується, що після 2021 р. Лондон припинить участь у програмі обміну студентами «Еразмус» з вищими навчальними закладами країн-членів ЄС. Це буде мати негативні наслідки для системи вищої освіти Європейського Союзу.

Європейський Союз змушений буде переглянути вектор свого розвитку, сформулювати нові цілі і завдання. У короткостроковій перспективі Євросоюз очікує період турбулентності і деякого політичного ослаблення через невизначеність майбутнього устрою. Відсутність Британії в складі ЄС змінить баланс сил в об'єднанні. Зменшиться вплив прихильників ліберальних підходів до ведення економіки [1, с. 112]. А скандинавські країни і Нідерланди втратять локомотив, який рухає їх інноваційні устремління в рамках ЄС.

Головними потерпілими від скорочення бюджету ЄС стануть дотаційні країни Східної Європи, включаючи Литву, Латвію та Естонію, економіка яких критично залежить від фінансування зі структурних фондів Євросоюзу. Вже зараз через урізання виплат з єврофондів виявилися в підвішеному стані стратегічні проекти Прибалтики в області інфраструктури. Перенесені на кілька років терміни введення в експлуа-

тацію залізниці RailBaltica. Через Brexit опинилося під питанням європейське фінансування остаточної ліквідації Ігналінської АЕС [2, с. 27].

З іншого боку, після виходу Великобританії в ЄС не стане постійного порушника спокою, який підриває внутрішню єдність і порушує поступальний рух інтеграції. Країни, що орієнтовані в основному на розвиток економічного співробітництва і виступають проти обмеження національного суверенітету, втратять свого потужного лідера[5, с. 156]. Домовлятися про особливі умови членства стане набагато важче, тому що зникне головний приклад країни з особливим статусом. Стане можливим також просування інтеграції в сфері безпеки і оборони, в тому числі реалізація проєктів постійної структурованої співпраці, проти чого раніше виступала Великобританія.

Після виходу з ЄС Лондон покинуть офіси компаній і банків, орієнтовані на роботу суто на європейському ринку. Частина робочих місць у сфері послуг переміститься в європейські міста Дублін, Франкфурт-на-Майні, Париж та Амстердам. Підвищиться значення європейських міст як фінансових центрів у масштабах ЄС. Збільшиться приплив інвестицій в офісну інфраструктуру. З'являться передумови для реалізації проєктів у сфері будівництва нерухомості та іншої активності в сфері бізнесу.

Незважаючи на певні перспективи, що відкриваються перед європейськими країнами після Brexit, вихід Великобританії із Євросоюзу має значно більше негативних наслідків для ЄС, оскільки Лондон є одним з ключових «донорів» бюджету Союзу. Владі ЄС доведеться переглядати багато своїх програм і формувати нові відносини з Альбіоном.

Список використаних джерел

1. Ананьева Е. Брекзит : причины, политический фон, последствия // Контуры глобальных трансформаций : политика, экономика, право. 2017. № 6. С. 98–192.
2. Бабынина Л. Значение Brexit для Европейского Союза // Современная Европа. 2016. № 4. С. 21–33.
3. Игнатьев Д. Влияние Брекзита на экономику Великобритании и ЕС // Научные записки молодых исследователей. 2017. № 2. С. 16–22.
4. Колесникова М. Рыболовство Великобритании и брекзит // Научно-аналитический Вестник Института Европы РАН, 2018. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/rybolovstvo-velikobritanii-i-brekzit>.
5. Юд А. После Брекзита : десять тезисов о настоящем и будущем Европы // Актуальные проблемы Европы. 2017. С. 155–165.

Тихоненко І. В.,
канд. політ. наук, доцент б. в. з. кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПАКИСТАН ЯК ОБ'ЄКТ КИТАЙСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ «ШОВКОВИЙ ШЛЯХ ЗДОРОВ'Я»

Пакистансько-китайські відносини вже тривалий час мають характер стратегічного партнерства, а держави характеризують їх як «всеподобні». З 2019 року перед світовою спільнотою постало питання реагування на виклик глобального масштабу – коронавірусну хворобу (COVID-19), яке вплинуло і на відносини Пакистан-Китай. З однієї сторони, протидія COVID-19 зміцнила двосторонню взаємодію між державами, але з іншої – актуалізувала питання чи є відносини між державами партнерськими чи Ісламська Республіка Пакистан (ІРП) все ж таки більше виступає об'єктом реалізації Китаєм зовнішньополітичних ініціатив.

Про політику «Шовковий шлях здоров'я» вперше публічно згадав очільник КНР Сі Цзиньпін під час виступу в Узбекистані 2016 року. «Шовковий шлях здоров'я» було започатковано у 2017 році Китаєм та Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). Обидва дали амбіційне зобов'язання щодо загальної підтримки здоров'я через глобальне співробітництво в галузі розвитку охорони здоров'я у наукових дослідженнях та національних системах охорони здоров'я, особливо серед країн Шовкового шляху. «Шовковий шлях здоров'я» можна вважати однією зі складових китайської ініціативи «Пояс і шлях».

На початку лютого 2020 року, коли COVID-19 в першу чергу впливав на Китай та низку країн Східної Азії, газета «China Daily» повідомила, що регіон Хунза в Гілгіт-Балтістані подарував Китаю 7000 хірургічних масок через посольство Китаю в Пакистані. Це було одне з багатьох послань солідарності Пакистану з Китаєм.

Усередині березня цього року, коли кількість випадків COVID-19 зростала у Пакистані, президент ІРП Аріф Алаві відвідав Китай на запрошення Сі Цзиньпіна. Президент Пакистану був другим іноземним лідером – після прем'єр-міністра Камбоджі Хун Сена, який прилетів до Китаю під час пандемії COVID-19. У результаті зустрічі, Пекін пообіцяв запропонувати підтримку Пакистану в боротьбі з коронавірусом – надання Пакистану масок та медичного обладнання. Літак, що перевозив мільйон масок, включаючи маски N-95, прибув до Пакиста-

ну 25 березня цього року. 15 травня 2020 року влада Пакистану прийняла резолюцію, в якій подякувала Китаю за допомогу у боротьбі Пакистану з коронавірусом.

Допомога, яку Китай надає іншим країнам для протидії коронавірусу вже отримала назву «face mask diplomacy». В межах цієї дипломатії Китай співпрацював як з федеральним урядом в Ісламабаді (прем'єр-міністр Пакистану Імран Хан публічно схвалив допомогу Китаю своїй країні), так і з урядами пакистанських провінцій, зокрема в провінціях Сінд та Пенджаб. Серед інших ініціатив, провінція Сінд отримала 500 000 масок для обличчя, у тому числі 50 000 масок N-95, подарованих урядом Китаю, тоді як Китайський університет науки і техніки Куньмін співпрацює з пакистанськими медичними експертами для перетворення університетського містечка в поле на 1000 лікарняних місць в Лахорі, штат Пенджаб. Така допомога не залишилася без уваги світових ЗМІ. Global Times розмістила в Інтернеті інфографіку, що підсумовує глобальні зусилля Китаю проти Covid-19, а Пакистан опинився у лідерах цього рейтингу.

Значимо, що політика «Шовкового шляху здоров'я» має досить змістовне регіональне наповнення саме на азійському напрямі. Процес розпочався в азійському регіоні в лютому зі спеціальної зустрічі міністрів закордонних справ АСЕАН-Китай з питань коронавірусної інфекції 2019 (COVID-19) у В'єтъян, Лаос. Через шість тижнів з'явилася ще одна ініціатива Китаю, яка була оголошена як зустріч міністрів закордонних справ Китаю та Центральної Азії – «Китай + Центральна Азія» або «С + С5» з акцентом на політиці «Пояс і Шлях» та наголошом на «спільній реакції» на COVID-19.

У липні 2020 року «Шовковий шлях здоров'я» охопив і Південну Азію. Порівняно з векторами Південно-Східної Азії та Центральної Азії зустріч Китаю та трьох країн Південної Азії – 27 липня була стриманою.

У звіті інформаційного агентства «Сінхуа» про цю подію зазначається, що Китай пропонував чотирьом країнам «закріпити консенсус солідарності проти COVID-19, запровадити спільні механізми співпраці щодо реагування COVID-19 у регіоні, посилити співпрацю у боротьбі з пандемією та винайдення вакцини, прискорити економічне відновлення та розвиток після пандемії».

Міністри закордонних справ Пакистану, Афганістану та Непалу висловили готовність «поглибити співпрацю з Китаєм для боротьби з Covid-19, забезпечити потік торгових та транспортних коридорів, сприяти міжлюдським та торговим зв'язкам, побудувати «Шовковий шлях здоров'я» і спільноту спільного майбутнього людства».

Окремо варто згадати про нові раунди тристороннього діалогу Пакистан-Китай Афганістан щодо афганського врегулювання у результаті яких держави домовились співпрацювати в афганському процесі миру, примирення та боротися проти коронавірусу.

Китай вже зіштовхнувся з проханнями від інших держав щодо звільнення їх від фінансових (боргових) зобов'язань перед Пекіном. У Південній Азії Мальдіви та Пакистан намагаються реструктурувати свій борг перед Китаєм, тоді як Бангладеш звернувся до Китаю з проханням розглянути питання про відстрочку платежів.

Важливість Пакистану для Китаю у добу коронавірусу підкреслюється призначенням нового посланника Китаю до Пакистану – пана Нонг Ронга, який буде займатися питаннями розбудови Економічного коридору Китай-Пакистан у межах ініціативи «Пояс і шлях».

Тобто, можна стверджувати, що надання Китаєм допомоги Пакистану у протидії COVID-19 є важливим аспектом двосторонньої взаємодії і проявом активної політики Китаю «Шовковий шлях здоров'я», у якій Пакистан виступає об'єктом. Проте, офіційний візит президента Пакистану до Китаю на початку 2020 року підтверджує пріоритетність китайського напрямку зовнішньої політики для Ісламабаду, а також призначення нового посланника КНР до ІРП – про вагомість для Пекіну відносин з Ісламабадом. Адже, для обох держав така дружба є інструментом реалізації політики «стримування» Індії у Південній Азії, а для Китаю – це «стримування» амбіцій глобального лідерства США. У свою чергу, питання відносин партнерства чи підпорядкування між державами більше залежить від виваженості політики Пакистану, який першим має бути зацікавлений у пріоритетності китайської дружби.

УДК 327:314.15](4-6ЄС) (043.2)

Хмель А. О.,
канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

РОЛЬ ФАКТОРА МІГРАЦІЇ У ЗРОСТАННІ ЄВРОСКЕПТИЧНИХ НАСТРОЇВ В ЄС

Фактор міграції у розвитку ЄЕС/ЄС мав різні наслідки в другій половині ХХ і на початку ХХІ ст. Так, якщо у другій половині ХХ ст. для ЄЕС міграція до країн Співтовариства приносила позитивну користь

як економічну, так і в соціальну – підвищуючи показники народжуваності населення, то на початку XXI ст., особливо з 2015 р. міграційне питання підвищило зростання євроскептичних настроїв в країнах ЄС. Тож ми поставили перед собою мету простежити причини негативного впливу міграції в країні ЄС на початку XXI ст.

Вважається, що політичний та соціальний підйом євроскептицизму пов'язаний з такими факторами, як слабкість почуття європейської спільноти, популістська недовіра до істеблішменту, інституційна делегітимізація та економічні кризи. Європейські дослідники наголошують, що останніми роками доволі часто в дискурсах популістських партій фактором, який особливо критикують, є імміграція. А небезпека популістської риторики полягає у перетворенні політики на демагогію без необхідної кількості даних, що в підсумку змінює уявлення громадян, незважаючи на те, чи відповідає вона дійсності. Популістські партії посилили обернену пропорційну кореляцію між значним потоком імміграції та економічним процвітанням на індивідуальному рівні.

Зазначимо, що у повоєнну Європу український дослідник С. Якубовський виділив чотири етапи міграції. Перший етап пов'язаний із завершенням Другої світової війни, а основними мігрантами визначено біженців та вимушених переселенців, які постраждали під час війни. Міграція населення в основному відбувалася між європейськими країнами. Друга хвиля масової міграції на думку С. Якубовського (1960–1973 рр.) була пов'язана із попитом на робочу силу під час довготермінового економічного зростання в багатьох країнах – Німеччині, Великій Британії, Франції, Данії, Бельгії, Швейцарії, Люксембурзі, Нідерландах, коли виникла необхідність у залученні зовнішніх ресурсів. Під час цього періоду міграції країни Західної Європи перетворилися у приймаючі, а переміщення населення відбувалось з Півдня на Північ. Третій етап масової міграції (середина 1970-х – кінець 1980-х рр.) у країнах Західної Європи, був пов'язаний з технологічною революцією, яка була стимульована енергетичною кризою. Технологічна революція сприяла інтенсифікації економічного розвитку та призвела до зниження попиту на низько кваліфіковану робочу силу. Не зважаючи на це, потоки міграції до країн Західної Європи у середньому складали 240 тис. осіб щорічно. При цьому разом з економічним зростанням країни Південної Європи також отримали статус країн-імпортерів робочої сили. Четвертий етап міграції на Європейському континенті, який розпочався наприкінці 1990-х рр., був викликаний розпадом СРСР та Югославії [3, с. 12–14]. Під час цих етапів рівень імміграції до країн ЄЕС був повільним, іммігранти поступово освоювалися і це не викликало заперечень з боку приймаючої

сторони. Тому, не зважаючи на такий потужний міграційний процес до країн ЄС, євроскептичних настроїв він не викликав, оскільки призвів до появи дешевої робочої сили в Європі, брак якої відчували країни ЄС.

Г. Вахняк наголошує, що витoki сучасної міграційної кризи в Європі відносяться до періоду «арабської весни», але набувають особливого масштабу на початку 2015 р. через значне збільшення потоку біженців та нелегальних мігрантів до ЄС із країн Північної Африки, Близького Сходу та Південної Азії, а також неготовністю ЄС до їх прийому та розподілу. Єврокомісар з питань розширення та добросусідства Йоганнес Ган стверджує, що на середину вересня 2015 р. число мігрантів є найбільшим в історії людства, а міграційні потоки є дедалі менш контрольованими з боку європейських країн [1, с. 120]. Єврокомісар стверджує, що основні проблемні питання у міграційній сфері полягають не тільки в перерозподілі та забезпеченні належного життя біженців, але і в тому, що їх масовий потік породжує соціальну напругу серед корінних європейців і, як наслідок, у Європі зростає євроскептицизм, антисемітизм та антимусульманські настрої.

Для врегулювання поточних питань із розселенням біженців у вересні 2015 р. Рада ЄС прийняла рішення про розселення 120 тис. мігрантів до інших країн ЄС. Утім, рішення не знайшло консенсусу і дотепер залишається невиконаним. У червні 2017 р. Єврокомісія розпочала «процедуру порушення» проти Польщі, Угорщини та Чеської Республіки через відмову цих країн приймати мігрантів з Італії та Греції. Політика розселення виявилась неефективною через різні бачення шляхів вирішення кризи у різних державах-членах. Крім того, ситуація продемонструвала брак солідарності серед країн ЄС та призвела до неодноразових звинувачень партнерів у непослідовній міграційній політиці. Міграційна криза постала як виклик. Г.Вахняк зауважує, що такі події викликали і дезінтеграційні настрої [1, с. 121]. А відповідно до того, що Велика Британія перестала бути членом ЄС з 1 січня 2020 р., такі євроскептичні погляди в межах ЄС носять загрозливий характер для його майбутнього.

З 21 по 30 жовтня 2017 р. у зв'язку з міграційною кризою «Євробарометром» було проведено опитування серед населення щодо «Інтеграційного процесу в ЄС» і його окремих розділ стосувався «Знань про масштаби імміграції в країнах ЄС». Результати були оприлюднені 2018 р. [4]. Згідно з опитуванням було з'ясовано, що 29 % населення ЄС вважають, що більшість іммігрантів на території ЄС є нелегальними, а 39 % легальними. Також меншість європейців стверджують, що вони добре поінформовані про імміграцію та інтеграцію (37 % проти 61 % недостатньо інформовані). У 23 державах-членах менше половини заявля-

ють, що вони добре обізнані з питаннями імміграції та інтеграції. Тут відбуваються коливання від 73 % у Данії до 17 % у Болгарії. Всі ці данні свідчать про недовіру до інститутів ЄС у їх можливості впоратися з притоком іммігрантів та ефективності роботи в напрямку імміграції та інтеграції. Наслідки опитування засвідчили і той факт, що європейці схильні переоцінювати частку іммігрантів у своїх країнах в цілому в 2,3 рази на рівні ЄС. Важливим елементом є той факт, що близько 4-х із 10-ти європейців вважають, що імміграція є більшою проблемою, ніж можливістю (38 %), а 31 % вважають це рівною мірою проблемою та можливістю. Тут також наявні відмінності: понад половина населення бачить імміграцію проблемою в Італії, Болгарії, Словаччині, Мальті, Угорщині. Загалом європейці позитивно сприймають вплив іммігрантів на суспільство (42 %), але зазначимо, що 42 % – це достатньо низький показник, оскільки менше половина європейців позитивно сприймають вплив іммігрантів у своїх країнах. 56 % респондентів погодилися із тим, що іммігранти є тягарем для системи соціального забезпечення, 55 % погіршують проблеми злочинності та 39 % забирають роботу у місцевих робітників. При чому щодо погіршення криміногенної ситуації, то результати коливаються від 34 % (Люксембург, Литва, Ірландія) до 70–80 % (Мальта, Італія, Данія) [1].

Тож міграційна криза стала ще одним каталізатором євроскептицизму. Враховуючи високий рівень постійної конфліктогенності на Близькому Сході та в Північній Африці, кількість мігрантів з тих регіонів завжди була висока і постійно зростала. А з 2010 по 2014 рр. кількість біженців досягнула до 1,4 мільйона і вже згодом перестала бути контрольованою. Лише за один рік з 2014 по 2015 рр. кількість мігрантів, яка прибувала морським шляхом, перевищала 1 мільйон. А за 2015 р. цей показник сягнув 1,82 мільйона. Через маніпуляції та велику кількість біженців антиєвропейські настрої з новою силою активізувалися не тільки у державах, які прийняли мігрантів, а й у тих, які відмовилися це робити. Мігранти з Північної Африки та Близького Сходу потребували місця проживання, соціальних виплат, належного медичного забезпечення. Зв'язок між біженцями та терористичними атаками формують популістичні та євроскептичні партії, серед яких «Альтернатива для Німеччини», «Національний Фронт», «Рух 5 зірок» та низка інших [2].

Таким чином, існує зв'язок між збільшенням євроскептичних настроїв та потоками іммігрантів та біженців у великих розмірах до країн ЄС. На це впливають економічні негаразди в самому ЄС, зростання рівня злочинності та нестача робочих місць в окремих країнах ЄС. Проте підсилюють провину іммігрантів за негаразди в ЄС саме популістські євроскептичні партії. Населення такі настрої підтримує і тому

популістські партії отримують парламентське представництво у таких країнах, як Німеччина, Франція, Нідерланди.

Список використаних джерел

1. Вахняк Г. В. Міграційна криза як основна причина дезінтеграційних процесів у Європейському Союзі. Прикарпатський вісник НТШ. Думка. 2017. № 5–6 (41–42). 118–125.

2. Якимчук М. М. Чинники зростання популярності євроскептицизму в ЄС. «Політичне життя». 2020. 2. DOI 10.31558/2519-2949.2020.2.20.

3. Якубовський С. О. Міграційна політика ЄС : еволюція та соціально-економічні наслідки // Міграційна політика ЄС : стан, виклики та перспективи: наук.-практич. симпозіум, присвяч. 15- річчю міжнар. дня мігранта та 25-річчю міжнар. конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та їх сімей (Одеса, 18 грудня 2015 р.). Одеса : Фенікс, 2015.

4. General perceptions of, and attitudes towards immigration and immigrants. Special Eurobarometer 469. URL : <https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinionmobile/index.cfm/Archive/index>.

УДК 327

Акопов А. Р.,

магістрант,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ КНР ТА НІГЕРІЇ

Відносини між Китаєм і Нігерією розвиваються швидше, ніж між КНР та іншими африканськими державами. Певною мірою це обумовлено тим, що «азіатський гігант» Китай є найбільшою за чисельністю населення країною світу із економікою, яка дуже швидко розвивається, а «африканський гігант» Нігерія – найбільша за чисельністю населення країна континенту – останніми роками перетворилася в одну з перших економік Африки і прагне увійти в двадцятку найбільших економік світу. Хоча, безумовно, головні причини дедалі більшої присутності Китаю в Нігерії – це наявність тут величезних запасів вуглеводнів, яких гостро потребує китайське народне господарство, і великого споживчого ринку, чим активно користуються китайські виробники. Однак, на відміну від відносин Піднебесної з іншими африканськими країнами, розширення економічного та політичного співробітництва між КНР і країнами Африки поставило питання про збалансованість позитивних і негативних чинників дедалі більшу присутність Китаю на континенті.

Партнерство Китаю з Нігерією є ідеальним для економічного зростання КНР, але практично не вигідне для цілей розвитку Нігерії. КНР, переслідуючи виключно власні національні інтереси, відволікає партнера від роботи у напрямі його потреб. Для обох країн слід переглянути основи двосторонніх відносин задля досягнення економічного зростання та забезпечення кращої координації для обох країн і значною мірою використання процедур, які є найбільш вигідними для партнерства «winwin». Нігерія співпрацює в багатьох сферах із КНР в межах проекту «Один пояс один шлях», як і Україна.

Інвестиції Китаю та борг Нігерії мають як позитивний, так і негативний ефект для економіки Нігерії. Що стосується нагальних потреб, то залучення Китаю в ці сектори не відповідають цілям держави і лише погіршують те, що намагався вдосконалити уряд Нігерії. Уряд Нігерії вважає, що, відкривши свої ринки для іноземних інвесторів, таких як Китай, він може досягти свого розвитку. Хоча його партнерство допомогло збільшити інвестиції, розвиток розвідки родовищ нафти і газу та збільшення видобутку нафти для економічного зростання це дуже добре, але зовнішня політика Китаю багато в чому перешкоджає потребам Нігерії.

Інвестиції Китаю в торговий сектор збільшують можливості Нігерії та розвивають виробничі галузі, сприяють розвитку малих та середніх підприємств, збільшують зайнятості, зменшують імпорту дешевих товарів, контрабанди товарів. Це все суперечить інтересам Нігерії у збільшенні місцевого виробництва товарів для сприяння промисловості, водночас покращуючи виробництво на експортну орієнтацію. Більш того, китайські інвестиції в нафтовий сектор лише поглиблюють залежності від природних ресурсів Нігерії та погіршення стану навколишнього середовища. Зниження корупції та відсутність прозорості – це ще одна амбіція нігерійського уряду, але ці проблеми лише поглиблюються, коли Китай бере участь у корумпованих методах забезпечення нафтових активів.

Отже, КНР є хорошим економічним партнером, який може сприяти інвестиціям та збільшенню економічного зростання в Нігерії, але допомога Китаю та партнерство відбувається за рахунок Пекіну. Місцеві ринки та підприємства, а також робоча зайнятість постраждає від цього партнерства. Партнерство з КНР полегшує деякі нагальні потреби, але ці потреби не можуть викоринити бідність та відсталість розвитку в Нігерії. Китайські інвестиції не є стійкими для економіки Нігерії, яка стає все більш залежною від Китаю.

ПИТАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ У АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

На сьогодні роль інформаційного середовища неухильно зростає й перед країнами постає питання кібербезпеки. Кібербезпека – це застосування технологій, процесів і засобів контролю для захисту систем, мереж, програм, пристроїв і даних. Зараз кіберпростір перетворився на важливу сферу міжнародних відносин та набуває все більш вагомого значення, оскільки є глобальним. І Сполучені Штати Америки, і Китай визначили кіберпростір як критично важливий елемент для їх економічної та національної безпеки і прийняли ряд внутрішніх і зовнішніх стратегій для уникнення загроз у цій сфері. Водночас кожна країна розглядає іншу як одну з головних перешкод на шляху реалізації своїх інтересів у кіберпросторі. Вашингтон і Пекін розходяться в думках щодо міжнародного управління кіберпростором, визначення та легітимності шпигунства, а також балансу між цінностями національного суверенітету і вільним потоком інформації. Високий рівень розвитку технологій в Китаї і США за наявності політичних розбіжностей, і Пекін, і Вашингтон розцінюють як загрозу національній безпеці.

Перед урядом США довгий час стояло завдання мінімізувати кількість кібератак з боку КНР і їх загроз, оскільки існують історичні приклади, коли кібератаки ставали відповіддю Китаю на зовнішньополітичні акції США. Початком масштабної конфронтації у кіберпросторі були події в 1999 році, після того, як американська авіація помилково розбомбила посольство КНР в Белграді, китайські хакери отримали доступ до сайту Білого дому. Після цього відносини між країнами були напруженими та характеризувалися регулярними порушеннями кібербезпеки.

Значним кроком у відносинах між США і Китаєм було укладання угоди про кібербезпеку в 2015 році, після звинувачення Федерального бюро розслідувань у 2014 році в економічних злочинах хакерів підрозділу 61398. Договір мав на меті знищення економічного шпигунства між двома країнами та допоміг запустити процес розширення взаємної довіри між двома країнами. Паралельно з цим відбулися шокуючі події в політичній і економічній сферах, а також в сфері безпеки. Агресивна торгова політика адміністрації Трампа щодо Китаю була сприйнята в Китаї як симптомом зростаючої взаємної недовіри.

У зв'язку з загостренням ситуації, у листопаді 2018 року президент США Дональд Трамп затвердив законопроект про створення нового підрозділу кібербезпеки, Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA). Даний законопроект, відомий як CISA Act, забезпечує реорганізацію і ребрендинг ініціативи Національного захисту і управління програмами (National Protection and Programs Directorate, NPPD) всередині міністерства національної безпеки. CISA отримало змогу стати самостійним федеральним агентством, що займається цивільними і федеральними програмами кібербезпеки.

Отже, за відсутності хоча б деякого послаблення напруженості з торговельних та інших політичних питань, малоімовірно, що вдасться розширити співпрацю в сфері кібербезпеки. Розірвати це замкнуте коло і послабити двосторонню напруженість у більш широких політичних і економічних питаннях тепер є невідкладним завданням, яке сприяє зміцненню стабільності в кіберпросторі. Договір між США і Китаєм, якщо він буде продовжений, може стати моделлю для інших двосторонніх домовленостей, які повинні бути укладені для зменшення економічного шпигунства та інших питань, пов'язаних з кіберпростором. Це відкриє шлях до потенційного полегшення майбутніх двосторонніх угод, адже буде модель, якій можна слідувати або яку потрібно покращувати.

УДК 327

Ворчакова А. Д.,
магістрант,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЗНАЧЕННЯ ВСТУПУ ДО НАТО ДЛЯ ХОРВАТІЇ

Хорватія, як будь-який інший член Альянсу, зіштовхнулася із плюсами та мінусами свого членства в організації. До негативних наслідків можна віднести значне скорочення збройних сил, важливість професіоналізації, зниження мобілізаційного потенціалу та відмова від територіальної військової організації. З іншого боку, можливості НАТО дали можливість Хорватії створити оперативну, сучасну армію, яка може повністю відповідати за національну оборону.

Варто відзначити і про вплив вступу до НАТО для економіки країни. Загалом, є два аспекти економічного впливу членства в НАТО:

1. Аналіз витрат для оборонної системи Хорватії, тобто оцінка витрат на вхід у систему колективної оборони та її порівняння з передбачуваними витратами індивідуального розвитку оборони;

2. Який ефект від вступу Хорватії до НАТО матиме на загалом економіка Хорватії, а не лише її оборонний сектор.

Вступ до НАТО впливає на реалізацію таких непрямих вигод: кредитний рейтинг країни зростає, збільшуються внутрішні та іноземні інвестиції. Прямими перевагами вступу в НАТО є інвестиції в цивільну та військову інфраструктуру, які фінансуються безпосередньо з фондів НАТО.

Оскільки НАТО є не лише військовим союзом, а й політичним, слід наголосити на впливах на економічне становище країни. Звичайно, вплив вступу до НАТО відображається по-різному на різні країни, залежно від рівня розвитку, структурної перебудови, ситуації з безпекою, а також фінансовими можливостями, пов'язаними з процесом вступу до НАТО.

Членство в НАТО, незважаючи на витрати, є стимулом для розвитку хорватської економіки. Прямі переваги цього членства знаходять своє відображення у зменшенні суми, необхідної для оборони країни, в нових бізнес-можливостях для хорватського бізнесу та хорватської військової промисловості.

Повноправне членство Республіки Хорватія в НАТО відкриває нові можливості бізнесу для хорватських суб'єктів господарювання, і це може бути реалізовано за допомогою різних частин НАТО. Закупівлі в НАТО децентралізовані і проводяться через штаб-квартиру НАТО, Стратегічні команди та інші агенції, що охоплюють різні сфери закупівель.

Непрямі переваги вступу до Альянсу численні. Так, впроваджені реформи, необхідні для вступу до Альянсу, призводять до створення кращого бізнес-середовища для вітчизняних та іноземних ділових партнерів, а ризики на державному рівні знижуються, що впливає на зниження процентних ставок та збільшення внутрішніх та іноземних інвестицій і, отже, впливає на розвиток та зростання всієї економіки.

Досвід Республіки Хорватія, пов'язаний з військовою промисловістю, є позитивним. Міністерство оборони заохочує створення хорватського військового виробничого кластеру. Кластер з'єднає ділову та наукову спільноту та державні установи для розробки нової продукції та підвищення конкурентоспроможності наявного виробництва. Група на чолі з компанією Kroko International зібрала 14 компаній, щоб скласти модель вітчизняної форми. Консорціум разом з італійськими виробниками бере участь у тендері на поставку балістичних жилетів для італійської армії.

Ринок заохочує підключення виробників з метою оснащення т. зв. «солдатів майбутнього». Йдеться про виготовлення спорядження для солдатів «з голови до ніг» разом з комунікаційними пристроями та зброєю.

Виходячи з членства в НАТО, хорватська економіка має відкриті двері до світу бізнесу та конкуренції з кращими. Уряд Республіки Хорватія розпочав проєкт «Хорватська економіка та НАТО». Міністерство економіки, праці та підприємництва Республіки Хорватія як ініціатор Проєкту тісно співпрацює з Міністерством оборони Республіки Хорватія, Міністерством закордонних справ та Європейської інтеграції Республіки Хорватія, Місією Республіки Хорватія при НАТО, Управлінням Ради національної безпеки і Хорватською торговою палатою. Хорватська торгова палата має зобов'язання інформувати підприємців про всі бізнес-можливості, які пропонує членство в НАТО.

Отже, вступ Хорватії до НАТО автоматично не вирішив усіх її перехідних та післявоєнних проблем, але послужив основою політичної безпеки для її швидкого загального розвитку та полегшення спілкування з рештою сучасного демократичного світу.

Список використаних джерел

1. Lulić M. Ulazak Republike Hrvatske u NATO . Gospić, 2018. 44 s.
2. Mišević, P., Lazibat, T., Jurčević, J., Utjecaj primjene NATO standarda na razvoj Hrvatskog gospodarstva // Poslovna izvrsnost Zagreb. № VI. 2012. S. 97–114.

УДК 327.56:341.1](5-11)(043.2)

Євтушенко В. І.,

магістрант,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПІДХОДИ ДЕРЖАВ АСЕАН VERSUS ПОЗИЦІЯ КИТАЮ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОГО МОРЯ

Проблема Південно-китайського моря (ПКМ) є однією із складових конфліктогенності безпекового середовища Азійсько-Тихоокеанського регіону. Складність врегулювання питання ПКМ, насамперед, належності територій архіпелагів до певної держави та визначення її «морських володінь» обумовлюється не лише різними претензіями, а й підходами до вирішення проблеми. Ці підходи умовно можна класифікувати як такі, що входять у юридичні межі за умовами Конвенції ООН з міжнародного морського права (ЮНКЛОС – 1982 р.) і співробітництво на інституційному рівні в АСЕАН (Малайзія, Філіппіни, В'єтнам, Тайвань, Бруней) та китайський підхід. Хоча Китай також проявляє активність в діяльності АСЕАН щодо питання Південно-китайського моря.

Окремо варто виділити той факт, що врегулювати ситуацію у ПКМ неможливо лише нормами ЮНКЛОС, так як до її компетенції не входять питання суверенітету над територіями. У ПКМ існує умовний суверенітет держав над островами, які фактично є окупованими ними, а кордони таким чином не визначені процедурою делімітації.

Варто почати з підходів так званих «малих» держав у конфлікті, які намагаються запропонувати варіанти якщо не врегулювання, то стабілізації ситуації, так як китайське бачення ситуації є діаметрально протилежним.

Філіппіни запропонували створити зону миру, свободи, дружби та співробітництва (ZoPFFC – ЗМДС) для вирішення конфлікту. ZoPFFC складається з двох рівнів. Перший полягає в тому, щоб відокремити частину ПКМ щодо якої є великі суперечності від тієї частини, яка більш-менш узгоджена. Другий – для країн, що висуюють територіальні претензії, зменшення демілітаризації окупованих островів та створення спільної комісії з управління ресурсами океану та моря. Хоча цей план має свої переваги, навряд чи він буде реалізований. Китай відхилив цю пропозицію, тоді як деякі країни, які виступають проти китайських інтересів, наприклад, В'єтнам, підтримав її. Малайзія висловила занепокоєння тим, що ця запропонована зона може стати причиною нового конфлікту. ZoPFFC заслуговує на увагу і робить можливим співробітництво, але це вимагатиме сильної політичної волі від усіх залучених країн для вирішення цієї ситуації. На сьогоднішній день, незважаючи на те, що такої волі не вистачає, Філіппіни наполегливо працюють над підтримкою ZoPFFC, але буде важко досягти консенсусу без китайської підтримки.

Позиція В'єтнаму співзвучна з нормами міжнародного права і досить чітко була виражена під час зустрічі президента США Д. Трампа з прем'єр-міністром В'єтнаму Нгуєн Сюань Фуком в Білому домі 31 травня 2017 р. під час якої було зроблено спільну заяву у якій дві держави закликали учасників конфлікту в ПКМ добросовісно виконувати свої міжнародно-правові зобов'язання у будь-якій резолюції до цих суперечок. Вони підкреслили важливість того, що сторони утримуються від дій, які можуть загострити напруженість, наприклад, мілітаризації спірних об'єктів у ПКМ.

З 2009 р. Малайзія спробувала дипломатичним шляхом відстоювати свої інтереси в ПКМ, зокрема в сфері безпеки – підтримуючи відносини з Китаєм та використовувати механізми регіонального співробітництва (участь в АСЕАН). В листопаді 2014 р. президент Китаю Сі Цзіньпін схвалив «тихий хід» малайзійського підходу «у вирішенні проблем Південно-Китайського моря».

26 травня 2015 р. Тайвань виступив з мирним планом щодо ситуації в ПКМ, представлений на міжнародній юридичній конференції в Тайбеї, покликаний знизити напруженість у відносинах Китаю зі своїми сусідами. Президент Ма Інцзю закликав учасників суперечки тимчасово відкласти свої розбіжності і приступити до переговорів щодо спільного використання ресурсів у Південно-Китайському морі .

Американський політолог Дж. Міршаймер порівнює підхід Китаю до проблеми в Південно-Китайському морі і «лінію дев'яти відрізків» з «доктриною Монро», розглядаючи її як одностороннє проголошення зовнішньої політики. Приблизно з серпня 2014 р. Китай демонструє те, що офіційні особи називають подвійним або двовекторним підходом (dual-track approach). Зазначений підхід до проблеми в Південно-китайському морі, на думку Пекіна, має у собі: по-перше, врегулювання двосторонніх суперечок країн безпосередньо шляхом переговорів, а по-друге, підтримка миру і стабільності в ПКМ спільними зусиллями Китаю і членів АСЕАН. Цей підхід може бути застосований також і щодо інших існуючих територіальних питань за участю КНР . До речі, «дев'ятипунктирна лінія» (іноді її ще називають «лінія дев'яти відрізків» або «лінія U) – це лінія на карті, накреслена за допомогою штрихів у 1947 р. урядом Китаю, яка потім з'явилася на офіційних картах і мала позначити претензії Китайської Республіки (Тайвань) на території ПКМ.

У Китаю є ще один підхід до врегулювання ситуації у ПКМ вперше запропонований колишнім китайським лідером Ден Сяопіном у 1970-х рр. Китай запропонував принцип «спостереження за суперечками та пошук спільного розвитку» як рішення спору у ПКМ. На сучасному етапі це концепції «joint development» («спільний розвиток») і «joint protection» («спільний захист».)

Делімітація кордонів у ПКМ визначається як певний конкурс на те чи виграє чи програє держава у володінні територіями, але в режимі «спільного розвитку» сторони можуть розподіляти ресурси та досягти безпрограшного результату. Найбільш життєздатним проміжним рішенням для врегулювання спорів у ПКМ є подання заявниками скарги суперечностей щодо суверенітету та спільного розвитку природних ресурсів.

«Спільний захист» є ще одним варіантом розвитку ситуації. Він ґрунтується на трьох основних принципах міжнародного екологічного права: принципу «сталого розвитку», принципу «запобіжних дій» та принципу «співпраці», щоб не зашкодити біобалансу в морі. Проте, зважаючи на меліорацію рифів, які проводить як Китай, так і інші держави, концепція «спільного захисту» поступається концепції «національного інтересу» у міжнародних відносинах.

Тобто, серед сторін конфлікту у ПКМ можна виокремити два підходи до проблеми – у межах міжнародного морського права та китайський підхід, який ґрунтується на суверенитеті та історичній приналежності територій. Саме такий дуалізм та існування у регіону ПКМ держави, що претендує на глобальне лідерство – Китаю та поступове залучення США – ускладнює процедуру вирішення проблеми.

УДК 327(53+5+6)

Зарицька О. В.,
магістрантка 6 курсу,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

СТАНОВЛЕННЯ БЛИЗЬКОСХІДНОГО РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ПОЗАРЕГІОНАЛЬНОЇ БОРЬБИ ЗА ЛІДЕРСТВО

Формування концепції Близького Сходу стало доробком західної (в першу чергу англійської та американської) політичної думки кінця ХІХ – початку ХХ століття. Виникає ця концепція в якості умовного геополітичного винаходу, обумовленого політизованістю визначення кордонів регіону під впливом зовнішніх сил, так само як і складною конфігурацією зв'язків між власне регіональними акторами.

Періодизація становлення близькосхідного регіону, на думку сучасних дослідників, є прямим відображенням історичної присутності позарегіональних сил у регіоні та їх впливу на формування внутрішньо-регіонального балансу сил, який на початку ХХІ ст. трансформувався у регіональну боротьбу та прийшов на зміну домінуванню єдиної наддержави.

Перший етап (1918–1940-ві рр.) характеризується появою нової регіональної підсистеми міжнародних відносин унаслідок розпаду Османської імперії та процесом отримання незалежності країнами, які входили у її склад. На цьому етапі був закладений новий регіональний порядок на Близькому Сході під егідою Великої Британії та Франції в рамках підмандатної системи, в той час як новоутворені країни не мали змоги оскаржити цей порядок внаслідок власної політичної слабкості.

Другий етап (кінець 1940-х – до початку 1970-х років) позначився поступовою втратою європейськими країнами домінуючої ролі в регіоні. Кульмінаційною подією, яка остаточно позначила тенденцію на ослаблення позицій європейських країн у регіоні, стала Суецька криза

1956 року, у якій Єгипет, попри формальну військову поразку, вийшов переможцем, що дозволило йому, першою із країн Близького Сходу, заявити про регіональне лідерство та отримати як міжнародне, так і регіональне визнання.

Поворотними подіями третього етапу (1970-ті рр. – 1991 р.) історії Близького Сходу стає остаточно втрата Францією колоніальних володінь у Північній Африці, отримання країнами Перської Затоки та Північного Ємену незалежності від британського протекторату та остаточно «вихід» Британії із Перської Затоки у 1971 році. Цей етап означив посиленням глобального протистояння між СРСР та США в рамках «холодної війни», яке втілювалося в означенні боротьби між найпотужнішими регіональними акторами – Іраном та Іраком. У подальшому Саудівської Аравії та Ізраїлю, який на початку 1990-х рр. років Ізраїль виступає з ініціативою впровадження поняття «Нового Близького Сходу», заснованого на засадах миру та порядку.

Початок наступного четвертого етапу (1991–2011 рр.) хронологічно співвідноситься із розпадом Радянського Союзу та біполярної системи міжнародних відносин. Поразка Москви окреслила одностайну гегемонію Вашингтону у всьому світі, а Близький Схід опинився в центрі його безпосередньої уваги. З метою остаточного закріплення в статусі «контролера» на близькосхідному просторі, Вашингтон проголошує курс на нове переосмислення геополітичних кордонів Близького Сходу та оголошує стратегію «Великого Близького Сходу» в рамках власних геополітичних інтересів. У результаті це призвело до виникнення нових центрів сили неарабського походження, що вирізнявся потужний ресурсом для проведення активної зовнішньої політики в регіоні і за його межами.

П'ятий сучасний етап позначився новими потрясіннями для Близького Сходу – «Арабською весною» (2010–2011 рр.), яка похитнула Близький Схід, призвівши до зміни режимів в Тунісі, Єгипті, Лівії та Ємені. На сьогоднішній день геополітика в регіоні насамперед характеризується конкуренцією між Іраном та Саудівською Аравією разом з його основними партнерами по Раді з питань співробітництва в Перській затоці. Вони змагаються за вплив у регіоні у Іраку, Бахреїні, Ємені, Сирії, Лівані і Катарі. Обидві країни використовують релігійну ідентичність як інструменти для розширення свого впливу у проксі-війнах у Сирії та Ємені.

Утім, відсутність ефективної політичної та економічної інтеграції у регіоні, разом із невирішеними протиріччями арабо-ісламського світу та боротьбою регіональних держав за статус єдиного потужного центру сили, не дозволяють в осяжному майбутньому стверджувати

про встановлення миру та спокою на Близькому Сході. Майбутнє близькосхідного регіону буде і в подальшому визначатися конкуренцією між регіональними державами. Нові сценарії близькосхідної регіональної боротьби можуть стати значним викликом як для регіональної, так і світової безпеки.

УДК 327

Карнаух А. Р.,
магістрант кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ МОРЯ БОФОРТА В АМЕРИКАНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИНАХ В АРКТИЦІ

Найближчим союзником США в Арктиці є Канада, проте, національні інтереси обох держав зіштовхуються у питанні делімітації кордону в морі Бофорта, яке багате на енергетичні ресурси. Починаючи з 2009 р. як Канада, так і США видали відповідні офіційні документи – «Північна стратегія Канади: наша Північ, наша спадщина, наше майбутнє» та «Директива з арктичної політики США», які визначають Арктику як сферу національних інтересів. Канада, зокрема, апелює до такої характеристики Півночі як зону проживання корінних племен. Проте, скасування адміністрацією Д. Трампа мораторію на буріння свердловин та добування нафти у арктичній зоні – загострює питання двостороннього співробітництва, зокрема, у морі Бофорта.

Метою цієї роботи є з'ясування протиріч між США та Канадою у морі Бофорта та спроби врегулювання цього питання на сучасному етапі.

Ще в 1970-х рр., шляхом сейсмозвідки і бурінням свердловин було встановлено, що морське дно моря Бофорта містить відкладення гідрокарбонатів. Обидві країни не погоджуються з визначенням кордону в морі Бофорта. Суперечка виникла ще у часи формулювання договору у 1825 р. між Сполученим Королівством та Росією (Сполучені Штати вступили в договірні права Росії, коли придбали Аляску в 1867 р., а Канада прийняла на себе права Британії в 1880 р.). Позиція Канади ґрунтується на даному договорі щодо кордону в Алясці, згідно з яким кордон являє собою морську межу, яка є продовженням сухопутного кордону до Північного полюса. США стверджують, що морським кордоном в кожній сусідній точці є рівна відстань від кордону

на суші. Це означає, що морський кордон має точно таку ж форму, як і берегова лінія. Обидві країни намагаються встановити суверенітет над площею приблизно 21500 квадратних кілометрів.

Проте, держави також мають право на суверенні права над ресурсами морського дна за межами 200 морських миль, якщо континентальний шельф від суші перетинає цю межу. Стаття 76 Конвенції Організації Об'єднаних Націй 1982 р. з морського права (ЮНКЛОС) встановлює певні критерії, які держави повинні використовувати при визначенні зовнішніх меж їхньої юрисдикції щодо розширення континентального шельфу. Хоча Сполучені Штати досі не приєдналися до ЮНКЛОС, вони неодноразово заявляли, що основні положення Конвенції відображають звичайне міжнародне право.

Однією з причин, яка пригальмовує врегулювання питання є те, що на даний час існує мало інформації відносно геоморфології морського дна, яку США та Канада намагаються проводити як самостійно, так і разом. Варто зазначити, що у 2010 р. розпочалися тихі переговори, «діалог експертів» щодо морської делімітації моря Бофорта в Оттаві за участі Міністра Закордонних справ Канади Лоренса Кеннона та Держсекретаря США Гіллари Клінтон. Друга зустріч відбулася у Вашингтоні в 2011 р. На цій зустрічі був оголошений наступний варіант вирішення суперечки, за якого претензії Канади можуть бути повністю задоволені, якщо геологи визначать, що накопичення відкладень на дні моря Бофорта походять від мулу зливу річки Маккензі, що означатиме, що ця територія вважатиметься природним продовженням канадського континенту згідно з правилами Конвенції ООН з морського дна 1982 р.

На сьогоднішній день обидві країни на спірній території проводять наукові дослідження, які могли б допомогти вирішити ситуацію. Але варто зазначити, що прикордонна суперечка має інший вимір, а саме: корінне населення, яке проживає в районі використання прилеглих вод споконвіків, не знає, кордон якої держави вони дійсно перетинають.

Саме корінне населення Північних територій є третьою стороною у американсько-канадських протиріччях щодо моря Бофорта. Зокрема, у 2016 р. відбулося останнє на сучасному етапі загострення у відносинах Канада-США щодо моря Бофорта. Це пов'язане із рішенням Сполучених Штатів відкрити оренду буріння нафти та газу в морях Бофорта та Чукчі. У лютому 2016 р. американське бюро Ocean Energy Management випустило свою п'ятирічну програму лізингу нафти та газу на 2017–2022 р. Програма включає три потенційні об'єкти на оренду біля узбережжя Аляски в період з 2020 по 2022 р., включаючи одну в морі Бофорта. Проте, карта зони оренди моря Бофорта включає в себе ділянку спірної території, на яку вже давно претендують і Канада, і США. Тоді міністр юстиції Канади Бред Катерс написав, що «зазначений

план є порушенням суверенітету і арктичної території, яка по праву належить Юкону та Канаді».

Зважаючи на той факт, що оренда на буріння розпочинається у 2020 р., то питання загострення американсько-канадських відносин у морі Бофорта залишається відкритим .

Отже делімітація кордону в морі Бофорта є проблемним питанням у відносинах США та Канади в Арктичному регіоні. Країни мають протилежні погляди на кордони у морі Бофорта. На сьогоднішній день обидві країни на спірній території моря Бофорта проводять наукові дослідження, які могли б допомогти вирішити ситуацію, тому що це пришвидшить розробку нафтових родовищ у морі, що вигідно обом державам. Проте, активізація американської сторони щодо надання оренди на буріння нафтових родовищ у цьому регіоні може спричинити загострення двосторонніх відносин.

УДК [327:341] (510+6) «20...»

Кравець О. А.,
магістрант 6 курсу,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА КИТАЙСЬКО-АФРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ВЗАЄМОВИГІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Одним з основоположних векторів зовнішньої політики Китайської Народної Республіки є співробітництво з африканськими країнами. Окрім економічної зацікавленості у цьому регіоні, Китай починаючи ще з 50-х рр. ХХ ст. прагнув за допомогою африканських країн, що розвиваються, підвищити свою вагу в міжнародних взаємовідносинах, отримати визнання як великої держави, здатної чинити вирішальний вплив на розстановку сил в сучасному світі.

Зростаюча промисловість Китаю вимагає все більше енергоресурсів і мінеральної сировини, його бурхлива торгова та інвестиційна діяльність потребує вигідних та дружніх відносин. Тому, використовуючи добре відомий для КНР принцип дипломатії «soft power», Піднебесна почала реалізовувати питання активної співпраці з провідними африканськими країнами.

Сьогодні нормативно-правова база двосторонніх китайсько-африканських відносин налічує не один договір. На особливу увагу заслуговують укладені документи саме у ХХІ ст. Серед таких – «Пе-

кінська Декларація», прийнята на Форумі китайсько-африканського співробітництва (Forum on China-Africa Cooperation, FOCAC) в жовтні 2000 р., яка закликає поважати цілі та принципи Статуту ООН, Статуту ОАЄ і п'яти принципів мирного співіснування як «універсальні принципи, що визначають відносини між державами».

Про стратегічну важливість африканського регіону для КНР свідчить й прийнята «Біла книга Китаю» або «Політика КНР відносно Африки» (12 січня 2006 р.), де чітко прописано стратегію реалізації співпраці між країнами, акцентуючи увагу на взаємній вигоді і рівноправності. Наступні редакції цієї книги були в 2010 – 2013 рр.

Основою розвитку відносин між країнами є й «Програма дій китайсько-африканського форуму з питань співробітництва на 2004–2006 рр.», яка була прийнята на другій конференції Форуму «Китай-Африка» (м. Аддіс-Абеба грудень 2003 р.). На третьому Форумі китайсько-африканського співробітництва, який відбувся у 2006 р. на рівні глав держав був підписаний наступний «План дій на 2007–2009 рр.». В цьому документі прописувалися не тільки заходи економічного характеру, але і кроки, покликані активізувати політичну співпрацю у питанні реформування ООН, боротьби з тероризмом, незаконною торгівлею зброєю, перетворення Африки в зону, вільну від ядерної зброї, боротьби з наслідками стихійних лих та ін. У свою чергу на останньому Форумі, який відбувся на початку вересня 2018 р. учасники зокрема обговорили деталі реалізації спільного проекту «Пояс і шлях» під назвою «Вісім великих ініціатив».

Окрім регіонального співробітництва, країни мають ряд домовленостей в економічно-торговельній, інвестиційній та військово-технічних сферах. Так, на сьогоднішній день Китай має двосторонні торговельні угоди з 45-ма африканськими країнами. Понад 50 % експорту Китаю до Африки становить електроніка, механічне обладнання, машини, вироби із заліза та сталі. Основними африканськими країнами-експортерами сировинних ресурсів до Китаю є ПАР (залізна руда, алмази, основні метали), Конго (нафта і лісоматеріали), Нігерія (нафта), Гана (марганець), Намібія (мідь), Камерун (лісоматеріали), Ангола (нафта), Замбія (мідь і основні метали), Екваторіальна Гвінея (нафта і лісоматеріали), Судан (нафта) і Габон (деревина, залізна руда, марганець). До п'ятірки основних африканських торговельних партнерів Китаю входять Ангола, ПАР, Судан, Нігерія та Єгипет, на частку яких, за даними статистичного бюро КНР, припадає понад 70 % китайсько-африканської торгівлі, близько 150 млрд дол. США.

Отже, як бачимо, КНР активно діє у питанні розвитку двосторонньої та багатосторонньої співпраці з країнами африканського регіону. Підтвердженням чого є значна нормативно-правова база.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКСПАНСІОНІСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В АБХАЗІЇ ТА ПІВДЕННІЙ ОСЕТІЇ

Початок конфлікту на території Грузії співпав з розпадом СРСР. Москва робила ставку на амбіції та вплив місцевих еліт, вносячи або підтримуючи розкол між ними та центральною владою.

У Грузії чинник етнічного протистояння був досить сильним мобілізуючим мотивом для населення Абхазії та Південної Осетії, який вдало використала Москва, розпалюючи міжетнічну ворожнечу та підтримуючи місцеві еліти.

Головну роль в реалізації російських планів в Грузії відіграли російські війська, які знаходилися там на момент розпаду СРСР. Зокрема, загальна кількість російських військ в Грузії на 1993 р. складала 20000 осіб. Частково ці війська були виведені до 2007 р., коли Група Російських військ в Закавказзі була розформована. Однак на території Абхазії та Південної Осетії російська військова присутність зберігається у вигляді новостворених російських воєнних баз. Російські військові в Грузії не виступали з відкритою підтримкою сепаратистських угруповань в збройному протистоянні з грузинськими військами. Водночас, поза сумнівом залишається факт російської підтримки абхазької та південноосетинської сторони шляхом оснащення військовою технікою, фінансово та організаційно. Значною була також роль незаконних збройних формувань військових найманців, або добровольців з числа громадян Росії, які брали участь у військових зіткненнях проти грузинських збройних сил.

За правління в Грузії у 1992–2003 рр. Е. Шеварднадзе влада країни готова була дотримуватися курсу стратегічного партнерства з Росією за умови, що Росія розглядатиме Абхазію як складову Грузії. Співробітництво з Росією мало допомогти грузинам вирішити абхазьку проблему. Зацікавлена в отриманні необхідної кількості озброєнь, що згодом мала перейти в її власність, Грузія свого часу підписала договір про розміщення російських військових баз на її території. Положеннями цього договору передбачалось відновлення територіальної цілісності Грузії, допомога Росії у створенні грузинської армії, роззброєння сепаратистських формувань. Проте жодна з цих умов не була виконана. Тому грузинським політикумом все частіше порушувалося питання про виведення з території Грузії всіх російських військ і можливий вихід Грузії з СНД.

Правовим підґрунтям для розгортання російської військової присутності на території Південної Осетії стала Угода про принципи врегулювання грузино-осетинського конфлікту між Росією та Грузією, згідно з якою з 1993 по 2008 рр. на території невизнаної республіки дислокувалися Змішані сили з підтримки миру (ЗСПМ) (в складі трьох батальйонів – російського, грузинського та осетинського).

Напередодні російсько-грузинської війни 2008 р. Грузія прийняла рішення про припинення діяльності ЗСПМ та вивела своїх військових з їхнього складу. З 2009 р., після визнання Росією Південної Осетії, Москва прийняла рішення розмістити на її території 4-ту російську воєнну базу чисельністю в 4000 осіб. В Абхазії російські військові були легалізовані через розгортання з 1994 р. миротворчої місії СНД, яка складалася лише з російських військових. Ця місія стала можливою згідно з Угодою про припинення вогню і роз'єднання сил між абхазькою і грузинською сторонами 1993 р. та після вступу Грузії до СНД.

Після визнання незалежності Абхазії з боку РФ, Москва прийняла рішення створити там з лютого 2009 р. російську воєнну базу (4000 осіб), про що з Абхазією було укладено відповідний договір.

УДК 327

Мокряк А. М.,
магістрант,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ НАТО ТА АСЕАН: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Сучасний розвиток системи міжнародних відносин, тісно пов'язаний з прискоренням процесів глобалізації і появою нових глобальних загроз, робить необхідним міжнародне обговорення принципів політичної організації світу. Найважливішу роль в цьому зв'язку відіграють механізми публічної дипломатії, головним завданням яких є посилення стримуючого фактору силового вирішення проблем в міжнародних відносинах. В сучасних умовах публічна дипломатія стає важливим структурним компонентом стратегії провідних акторів світової політики, до числа яких належить Організація Північноатлантичного договору (НАТО) та Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).

Розглядаючи основне завдання, яке закладено до Статуту НАТО містить гасло, що організація має забезпечувати свободу і безпеку

країн-членів із можливістю використання військових та політичних засобів. НАТО має досить багато спільного з поглядами європейських країн, маючи загальні інтереси і збереження демократії на їх території, тим самим, підкріплюючи їх спільну політику, що на американському континенті, що на європейському. НАТО не відступає від своїх принципів, а саме, протекція від загроз, головним чином закладено військово-політичний напрям. НАТО та країни-учасниці зацікавлені в сприятливих організованих діях на випадок вторгнення країни-ворога.

НАТО має досить розгалужену інформаційну компанію, що неодноразово використовувалось організацією для досягнення власних цілей. Застосовуючи принцип публічної дипломатії НАТО створила відповідний імідж, який надалі відіграє провідну роль у основному завданні організації.

Однією з перших цілей публічної дипломатії варто відзначити «збільшення рівня обізнаності щодо НАТО, розуміння мети організації та просування політики і діяльності, що сприяє підвищенню рівня довіри до Альянсу». Щоб виправдовувати зазначену ціль, організація прагне брати участь у різносторонній діяльності, у першу чергу, це боротьба з тероризмом, яка тим, чи іншим чином відхиляється від першочергових завдань організації, тим самим, вводячи в оману терміну «публічної дипломатії» для спільноти. НАТО доволі багато часу приділяє соціальним мережам, в зв'язку з віком цифрових технологій, де люди більшу частину часу проводять за гаджетом. Головним каналом зв'язку з аудиторією НАТО використовує Facebook, Google та YouTube. Генеральний Секретар НАТО використовує власну сторінку у мережі для досягнення цілей та відповідати вимогам, які надає НАТО. Це також стосується всіх співробітників організації.

Розглядаючи термін «публічна дипломатія» в Статутних документах АСЕАН, його взагалі немає, і навіть спеціалізованого органу, який мав би на меті займатися інформаційною політикою. Але, АСЕАН намагається впровадити цей термін і для цього реалізовує заходи публічної дипломатії.

Надалі, АСЕАН створює відповідну атмосферу для країн-членів для того, щоб активно керувати інформацією і створити атмосферу взаєморозуміння. АСЕАН у сфері публічної дипломатії спрямована на пояснення цілей організації та діяльності на міжнародній арені та намагаючись залучити на вирішення питання регіональної безпеки. Та, однією з цілей є боротьба з помилковою думкою населенням, що організація не має впливу як регіональний та глобальний актор.

АСЕАН відзначив механізм у своїй публічній дипломатії – це Хартія, завдяки якій демонструє єдність, владу і згуртованість організації. Тим самим, створити певний ґрунт для підвищення інформативності

суспільства. АСЕАН підписуючи Себуанську Декларацію мали на меті підвищити рівень поінформованості громадськості обміну думками та збільшенням кількості учасників.

Отже, публічна дипломатія НАТО має більш виражений характер у своїй діяльності, маючи при цьому спеціалізований орган та низьку механізмів для повного забезпечення публічної дипломатії в рамках організації, але в той же час АСЕАН спрямована на забезпечення публічної дипломатії, але це відбувається в досить обмежених рамках.

Список використаних джерел

1. Colin S. Gray. *Hard Power and Soft Power : The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century.* Zurich : SSI Monograph, 2011. 72 с.
2. Pagovski Z. Z. *Public Diplomacy of Multilateral Organizations : The Cases of NATO, EU, and ASEAN – Los Angeles : Figueroa Press, 2015. – P. 12.*

УДК 341.7:[341.215.1:272](043.2)

Тамарянська С. В.,

студентка 5 курсу

спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

БАГАТОСТОРОННЯ ДИПЛОМАТІЯ ВАТИКАНУ ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процес глобалізації, що охопив планету з кінця ХХ століття, поставив перед католицизмом чимало складних завдань, зокрема, нормалізації міжнаціонального спілкування, консолідації наднаціональних територіальних, етнічних просторів, створення сприятливих умов для регулювання процесів глобалізації та регіоналізації як в рамках ЄС, так і в сучасному світі в цілому.

Мета роботи полягає у дослідженні специфіки впливу зовнішньої політики Ватикану за понтифікату Папи Івана II та Франциска на рішення сучасних проблем в процесі поглиблення інтеграції та глобалізації.

За словами понтифіка Франциска глобалізація врятувала від бідності багато людей, але багатьох інших вона прирєкла на голодну смерть. При такій глобалізації втрачаються особливості народів, все нагадує сферу з рівновіддаленими від центру елементами, в той час як виникає потреба в збереженні своєї культури, мови, релігії, ідентичності.

Ініційоване Папою Франциском оновлення Ватикану направлено на подолання накопиченого католицизмом відставання від запитів сучасного суспільства.

Основні звернення Папи до іноземної аудиторії, визначають подвійну функцію: як лідера суверенної держави (Святий Престол) та глобального інформування, яке використовується з метою покращення та підвищення рейтингу Папи та Церкви на локальному та міжнародному рівнях, використовуючи традиційну суспільну дипломатію та сучасні блага – Інтернет.

У рамках католицької культури Папа представляє фізичне втілення Церковних цінностей. Папа Франциск, як перший неєвропейський Папа, мав потенціал переорієнтувати і переосмислити сприйняття Католицької Церкви від її традиційного сприйняття та зображення, особлива увага зосереджувалась на: Південній Америці та Африці, Близькому Сході та Росії.

Також, підтримує свій рейтинг за рахунок участі та підтримки міжнародних програм, місій, волонтерства і пожертвування. Церква відзначилася міжнародними подорожами Папи і його взаємодією як з іноземцями-католиками, так і з не католиками.

У епоху глобальної політики, керованої особистістю, харизматичні лідери мають потенціал позитивно персоніфікувати свої політичні та культурні цінності націй. Визнаючи цей потенціал, країни починають стратегічно використовувати офіційні державні візити як інструмент публічної дипломатії. Такі візити виконують дві ключові функції: надання можливості отримати сприятливі умови висвітлення у ЗМІ; і уособлення прихильності держав до автентичних відносин і діалогу між ними, тобто традиційної та публічної дипломатії.

Публічних виступів, Папи Франциска після його обрання в 2013 році було нараховано 109. Ці виступи проходили в 19 різних країнах, де Папа охоплював різноманітну аудиторію, включаючи католиків, некатоликів, політичних еліт та інших.

Інструментами впливу Ватикану на рішення Євросоюзу через представників католицьких акторів в Європі виступають дипломатичні дії як в рамках формальних норм і процедур, так і неформальних правил гри, пов'язаних з використанням елементів неформальної дипломатії та іміджевих, символічних політичних практик; світського лібералізму в сфері прав людини демонструють тенденцію до зближення.

Понтифік Іван Павло II, наголошував на тому, що лише завдяки міжнародному співробітництву можна запобігти стану пригноблення великими державами більш слабких. Зокрема, у світі, де існує велика взаємозалежність між усіма учасниками, народи зможуть реалізувати свої наміри лише за умови здійснення спроб досягнення миру як кате-

горії універсальної цінності. За словами Папи Івана Павла II, головними інструментами досягнення миру є використання переговорного процесу в усіх його формах, посередництва та арбітражу для врегулювання конфліктів.

Ватикан активно надає фінансову підтримку країнам, що постраждали під час природних катаклізмів чи тероризму, країнам, що постраждали від агресії інших країн, надає допомогу на відновлення міст та архітектурних пам'яток.

Релігійні організації, подібно іншим організаціям громадянського суспільства, можуть подавати заявки в ЄС на фінансування різних проєктів, які сприяють розвитку Європи в контексті релігії, духовності та цінностей. У кінці 1990 року була створена окрема стаття витрат бюджету під назвою «Душа для Європи». Комісія Єпископських Конференцій Європейського співтовариства та інші католицькі організації подають заявки і отримують гранти на організацію конференцій і реалізацію благодійних проєктів. Ватикан придбав значний соціальний та політичний капітал – як в Європі, так і на інших континентах – в результаті широкомасштабної благодійної діяльності католицьких організацій в країнах, що розвиваються і в тих сферах, де держава не може забезпечити необхідну соціальний захист населенню.

Отже, діяльність Ватикану в сучасному світі динамізується на тлі зростаючої глобалізації. Ватиканський дипломатичний корпус бере активну участь в політичних переговорах, покликаних принести мирне вирішення конфліктів. Ватикан ніколи не припинить займатися дипломатичною діяльністю, так як він прагне, щоб голос миру було чути в найвіддаленіших куточках Землі.

УДК 327:341.43](581:549.1)(043.2)

Уранова В. С.,
студентка 693 групи
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРОБЛЕМА БІЖЕНЦІВ У АФГАНСЬКО-ПАКИСТАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Протягом чотирьох десятиліть Пакистан приймає біженців з Афганістану. Багато з них досі не можуть повернутись на батьківщину через нескінченний конфлікт. Близько 250 тисяч афганців, які оселились на окраїнах Карачі «побудували» своє афганське місто з невеликих

будинків, які щільно прилягають один до одного. Через нерозвиненість інфраструктури це місце – епіцентр захворювань та інфекцій. В умовах поширення вірусу Covid-19, ця проблема є нагальною, однак, це не викликало великого схвилювання серед біженців, адже основною проблемою залишається – голод. Через введення карантину багато з них залишилися без роботи, тому афганці опинилися без коштів для існування.

Афганці почали покидати свою країну в 1978 році, коли комуністи захопили владу. Після другого комуністичного перевороту у 1979 році, у наступні три місяці кількість біженців зросла вдвічі. З 1980 по 2002 роки афганці у Пакистані були найбільшою масою біженців у світі. У 1992 році було розпочато великомасштабне повернення, однак продовження громадянської війни нагадало те, що пережила країна, тому кількість тих, хто повернулись з 1994 року різко зменшилась. Після повалення режиму талібів у 2001 році уряд Пакистану розпочав програму щодо повернення біженців додому – було укладено тристоронню угоду між урядами Пакистану, Афганістану та Російської Федерації. На період 2002–2005 років було заплановано програму добровільної репатріації. Однак, триваюча громадянська війна ускладнила ситуацію та унеможливила повернення усього афганського народу на батьківщину. За даними Міжнародної організації з міграції станом на 2020 рік в Пакистані проживають близько 2,8 млн біженців з Афганістану, в Ірані близько 2,5 млн.

З огляду на історичні передумови, можна виділити декілька факторів, які сприяли міграції афганців у статусі біженців до Пакистану. По-перше, це географічна близькість, адже сухопутний кордон між країнами становить 2430 км. По-друге, офіційний Ісламабад вирішив показати свою добродушність і толерантність, на відміну від Європи, де мігрантів утискають. Однією з пріоритетних задач всі ці роки було повернення біженців додому. Однак, зараз програма репатріації тимчасово припинена через Covid-19. Так до оголошення епідемії та карантину, лише за січень 2020 року 665 осіб повернулись в Афганістан. Але, не зважаючи на голосні заяви прем'єр-міністра Пакистану Імран Хана про те, що афганці легко інтегрувались в життя пакистанців, стали їм друзями, та вважають Пакистан своїм домом – багато з них працюють на тяжких, брудних роботах, мають погані умови для життя, страждають від голоду та хвороб. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш сказав: «Протягом чотирьох десятиліть Пакистан надає притулок біженцям з Афганістану. Цей «ювілей» свідчить про прояв найкращих людських якостей – солідарності і співчуття».

Пакистанська допомога біженцям це суцільні протиріччя. На відміну від 1980 року, коли Пакистан страждав від окупації Радянського Союзу, сьогодні він страждає від власної політики в Афганістані, в

результаті якої кількість біженців зростає. Наразі існує така тенденція – міжнародне співтовариство залишається заручником політики Пакистану в Афганістані. Таким чином спільнота балансує, висувуючи суперечливі вимоги, такі як, вимагає більш гуманного поводження з біженцями, в той час наполягаючи на боротьбі з тероризмом, якому сприяє Пакистан. Ці протиріччя частково вирішуються фінансуванням проблеми мігрантів, яку Пакистан сам і створив. Іншими словами міжнародне співтовариство не тільки де-факто легалізує діяльність Пакистану, а й фінансує її.

Також проблема біженців Пакистану підвищує кримінальність – різко зріс обіг наркотрафіку та торгівлі зброєю. Політика Пакистану щодо біженців змінилась у 2012 році, коли США оголосила про вивід військ з Афганістану. Голова Управління у справах біженців Пакистану Хабібulla Хан заявив, що афганські біженці становлять загрозу законності та громадському порядку. Тоді уряд отримав привід для тиску на Кабул, а всіх біженців мали лишити їх статусу, однак за проханням афганського уряду статус було подовжено до 2015 року. Ашраф Гані неодноразово наголошував на тому, що Пакистан фінансує терористів в Афганістані, на що були висунуті заперечення з пакистанської сторони. У 2014 році у Пешаварі відбувся великий терористичний акт, у вчиненні якого, були звинувачені афганські біженці, частина з них була негайно репатрійована на батьківщину. Афганістан знову звернувся з проханням про продовження терміну. Такими діями Пакистан тримає в напрузі свого сусіда, з однієї сторони це виглядає, як допомога. Так, прем'єр-міністр Пакистану Імран Хан неодноразово наголошує на тому, що країна солідарна з Афганістаном, і буде допомагати своєму сусіду. Проте, Ісламабад лише тисне на Кабул, фінансує терористичні організації та підкреслює свою важливість у його зовнішньополітичних відносинах.

Отже, зважаючи на всі протиріччя у політиці Ісламабада, у висловах політичних керівників, та справжнього стану справ, можна стверджувати, що проблема біженців ще довгий час буде залишатись нагальною у двосторонніх відносинах країн. Мігранти у Пакистані не можуть знайти свого місця, і не можуть повернутись на батьківщину. УВКБ ООН та інші агентства у справах біженців відмовляються брати участь у ситуаціях, коли основний одержувач допомоги відверто підтримує воюючі угруповання. Пакистан занадто довго користувався цією перевагою, при цьому чинячи пособництво та підбурювання до маніпуляцій. Міжнародне співтовариство повинно нести частину відповідальності в цій ситуації.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПІДСЕКЦІЯ: Міжнародні відносини та світова політика

<i>Тригуб О. П.</i> Міжнародна організація «Вереліф» в радянській Україні 1920-х рр.....	1
<i>Шевчук О. В.</i> Зовнішньополітична стратегія США в умовах пандемії COVID-19.....	3
<i>Богданова Т. Є.</i> Африканська стратегія адміністрації Д. Трампа.....	5
<i>Вовчук Л. А.</i> Під наглядом ДПУ: І. Загорська – працівниця японського консульства в Одесі (1926 р.).....	8
<i>Габро І. В., Соломко М. А.</i> Окремі аспекти екологічної дипломатії Європейського Союзу.....	10
<i>Габро І. В., Центій О. В.</i> Спроби мирного регулювання конфлікту в Лівії.....	12
<i>Звездова О. О., Каленюк О.</i> Наслідки BREXIT для Європейського Союзу.....	14
<i>Тихоненко І. В.</i> Пакистан як об’єкт китайської ініціативи «шовковий шлях здоров’я».....	17
<i>Хмель А. О.</i> Роль фактора міграції у зростанні евроскептичних настроїв в ЄС.....	19
<i>Акопов А. Р.</i> Економічні відносини КНР та Нігерії.....	23
<i>Бойко А. О.</i> Питання кібербезпеки у американсько-китайських відносинах.....	25
<i>Ворчакова А. Д.</i> Значення вступу до НАТО для Хорватії.....	26

Єстушенко В. І. Підходи держав АСЕАН VERSUS позиція Китаю щодо врегулювання проблеми Південно-китайського моря.....	28
Зарицька О. В. Становлення близькосхідного регіону в контексті внутрішньої та позарегіональної боротьби за лідерство.....	31
Карнаух А. Р. Питання розмежування моря Бофорта в американсько-канадських відносинах в Арктиці.....	33
Кравець О. А. Нормативно-правова база китайсько-африканських відносин як передумова для взаємовигідного партнерства	35
Куріленко А. В. Окремі аспекти експансіоністської політики Російської Федерації в Абхазії та Південній Осетії	37
Мокряк А. М. Публічна дипломатія НАТО та АСЕАН: порівняльний аналіз.....	38
Тамарянська С. В. Багатостороння дипломатія Ватикану доби глобалізації.....	40
Уранова В. С. Проблема біженців у афгансько-пакистанських відносинах: еволюція та сучасний стан	42

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *Р. Грубкіна*.
Технічний редактор *О. Петроченко*. Комп'ютерна верстка *Д. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювальньо-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 04.11.2020.
Формат $60 \times 84^{1/16}$. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 2,79. Обл.-вид. арк. 2,64.
Тираж 16 пр. Зам. № 6148.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

